

NIZOZEMSKÉ LISTY

OBČASNÍK

ČECHŮ

A

SLOVÁKŮ

V

NIZOZEMÍ

V TOMTO ČÍSLE

*Dědek
Liba van Dijk
Kateřina Guryčová
Dáša van der Horst
Eva Kubernátová
Olga Martincová
Dagmar Minaříková
Karel Pospíšek
Jan Rychlík
Marta Straková
Míša Swinkels
Jana Šedivá
Radek Šedivý
Eva Šindelářová*

ROČNÍK DESÁTÝ

ČÍSLO 4

2003

KOLOFON

Spolek Čechů a Slováků v Nizozemí

Rijnstraat 27
1823 EA Alkmaar

Výbor:

Líba van Dijk-Lisová - předsedkyně
Rijnstraat 27, 1823 EA Alkmaar
tel. a fax: 072-5128141 - 06-51292021
e-mail: l.vandijk19@chello.n

Slávka Wolfs-Šindelárová - tajemnice
De Schans 14-23, 8231 KL Lelystad
tel: 0320-227050 - 06-12232791
e-mail: slavi_wolfs@hotmail.com

Julia Hemmen-Huber - pokladní
Eendrachtsplein 15, 3015 LA Rotterdam
tel.: 010-4362935 - 06-26386950
e-mail: julia.hemmen@planet.nl

Béd'a Šmoldasová - členka
Karveel 13-01, 8231 AT Lelystad
tel.: 0320-226811
e-mail: kucera50@12move.nl

Kamila Straatsburg-Šajmerová - členka
Platanenstraat 9, 1971 NH Ijmuiden
tel.: 0255-512522
e-mail: kathe@tiscali.nl

Redakční rada Nizozemských Listů

Zodpovědná redaktorka:
Líba van Dijk-Lisová - viz výše

Stichting Tsjechen en Slowaken in Nederland

Bankovní spojení
a předplatné Nizozemských Listů:

Eendrachtsplein 15
3015 LA Rotterdam
Postbanknr. 6 0 6 5 3 3 7

Složenky onzačte datem a prosíme čitelným jménem a adresou.

Adresa pro autorské příspěvky, dopisy a inzerce:

Nizozemské Listy
Rijnstraat 27, 1823 EA ALKMAAR
l.vandijk19chello.nl

České centrum

tel. a fax: 070-3561477
e-mail: cchagg@czech.cz

CS Symposium

Věra Pokorný-Scheufler
Middelstestraat 11, 6004 BG Weert
tel. a fax: 0495-536375
e-mail: pokosch@planet.nl
www.cssymposium.net

Redakční uzávěrka pro příští číslo je: 30.ledna 2004

Redakce nezodpovídá ani za obsah, ani za gramatickou správnost podepsaných článků, zaslané příspěvky nevrací a vyhrazuje si právo tyto případně redakčně zkrátit, event. upravit. Otištěné články nemusí být vždy shodné s názory redakce.

Obsah :

03 - Úvodník
04 - Den otevřených dveří
06 - Český den 2003
07 - Setkání s příjemnými lidmi
10 - Prosím, oslaďte si
13 - Sympoziium 2003
14 - Q.B.F.F.F !

22 - Proměny češtiny
33 - Info - Czech Tourism
34 - Zasláno
35 - Den Zlína v Groningenu
36 - České umění v Rotterdamu
37 - Zajímavosti z kultury
40 - Etické forum České republiky
41 - Nizozemská zkušenost s integrací postižených
43 - Partnerství Holandsko, České republika v praxi

ÚVODNÍK

Vážení a milí čtenáři,

V minulém čísle jsem Vás seznámila se situací, ve které se Spolek a i redakční rada občasníku nachází. Z několika reakcí usuzuji, že práce, kterou jsme udělali v uplynulých letech přece jen dostává ocenění některých krajanů a čtenářů. Mé rozhodnutí opustit aktivní práci ve Spolku a v Listech stále trvá, ale neznamena, že by muselo skončit všechno. Neustále přemýšlím, společně s výborem Spolku, o tom, jakým způsobem pokračovat v činnosti, kterou jsme před patnácti lety začali. Příští rok oslaví Spolek Čechů a Slováků třetí lustrum. Po patnácti letech trvání je zapotřebí zamyslet se nad posláním naší organizace. Je zapotřebí modernizovat a přizpůsobit se změnám, které nastanou v květnu příštího roku, kdy obě naše republiky vstoupí do Evropské unie. Na jedné straně si myslím, že ve spojené Evropě si naše státy najdou své místo a nebudou potřebovat pomoc krajanů, budou si muset umět pomoci samy.

Na druhé straně si však myslím, že by bylo docela vhodné Spolek mít, aby v případě nutnosti tu byl ještě někdo, kdo by mohl pomoci. To je z pohledu ...“bude-li nás potřebovat, někdo z domova“.

Jelikož tu máme mnoho krajanů, kteří jsou již v letech, kteří vzhledem k tomu nebo protože už nemají žádné příbuzenstvo ve své bývalé vlasti a proto ji nenavštěvují, ale chtějí se přece jen občas sejit se svými „starými“ známými, si myslím, že pro ně je organizace, jakou je Spolek velice důležitá.

V minulosti zde bylo několik krajanských sdružení. Několikrát jsme se pokoušeli spojit se s jinými a udělat jednu velkou organizaci. Nedařilo se tomu, protože každé ze sdružení bylo jaksi zabarveno a tak nikdo nechtěl fúzovat. V současné době, kdy se jedná o přeměnu, modernizaci a budoucnost Spolku, jsme dostali nabídku, zda bychom se nechtěli spojit s organizací VNNTS (Vrienden Nederland Tsjechië en Slowakije). Výhodou pro nový výbor by bylo to, že by se pracovní činnost rozdělila a funkce by neznamenalý tolik zatížení na několik osob nebo jedince. I co se týče našeho občasníku bychom mohli využívat zkušeností našich nizozemských spoluobčanů a přátel. (Mimo jiné tentokrát jsou Listy tištěny tiskařem, který tiskne Ahoj – časopis VNNTS).

Spolupráce s touto nizozemskou organizací by nemusela být překážkou, mnoho z Vás nejen z krajanů, ale i čtenářů jsou již členy VNNTS.

Možná, že to stojí za zamyšlení. Ráda od Vás uslyším Váš názor. Ráda bych též uvítala nové nadšence do výboru Spolku. Jsem ochotna pomoci a předat své zkušenosti. Vzhledem k tomu, že věřím tomu, že se najdou lidé, kteří naši práci převezmou, nechci svou funkci uzavírat vše, proto Vás prosím o příspěvek na příští rok a proto tedy najedete i v tomto posledním čísle tohoto roku již tradiční složenku.

Přeji Vám všem hezké počtení v tomto vánočním čísle, omlouvám se za chyby, kterých jsme se kdy dopustili a hlavně za chyby vzniklé při sestavování minulého čísla. Děkuji Vám všem za hezká a i kritická slova. Přeji Vám všem hezké prožití svátků a hodně štěstí v novém roce.

Ještě se s Vámi neloučím navždy, co jsme si naplánovali na příští rok, ještě uskutečníme. Připravujeme Informační den pro Holanďany na duben roku 2004 a též Dni Nizozemských listů věnujeme již potřebnou pozornost.

Příští rok je ve znamení patnáctých narozenin Spolku, oslavme je spolu ve zdraví, které přejeme nejen sobě, ale i naší organizaci.

Veselé vánoce a šťastný nový rok přeje za Spolek a za redakci Líba van Dijk

Den otevřených dveří

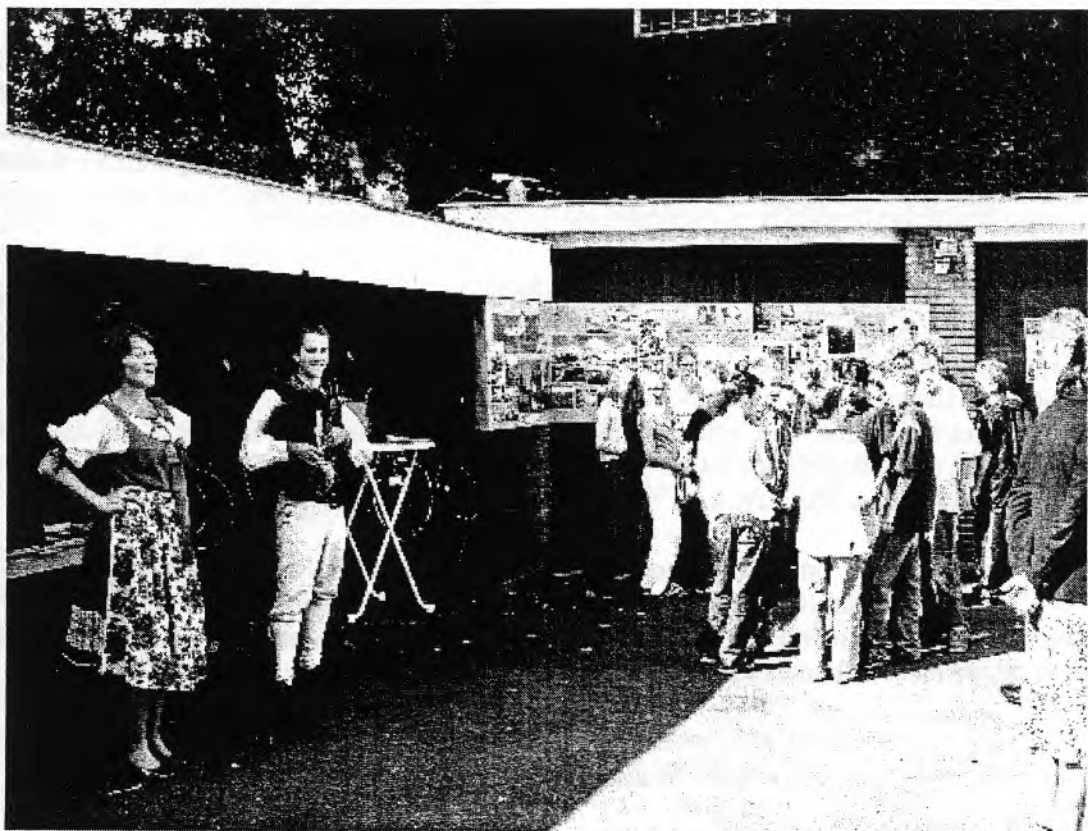
V rámci akcí vnější komunikační strategie uspořádalo Velvyslanectví ČR v Haagu ZÚ Haag dne 19. září 2003 „Den otevřených dveří na ZÚ“. Celý projekt byl zaměřen zejména na cílovou skupinu studentů středních škol z Haagu a okolí, díky velkému zájmu, který oslovené školy projevíly. Akce probíhala v průběhu celého dne s maximálním využití kapacit ZÚ. Celkem se Dne otevřených dveří zúčastnilo 250 studentů a jejich učitelů. Akci v průběhu dne navštívil novinář z celostátního deníku Algemeene Dagblad a reportér z místního týdeníku Scheveningse Post, který poté krátkou zprávu o akci otiskl.

Pro každou skupinu studentů byl uspořádán program, který se odehrával na dvoře ambasády a poté v samotné budově velvyslanectví. Venkovní část programu zahrnovala nabídku materiálů o ČR z informačního stánku, přístup na internetovou stránku ZÚ, prezentaci dovozce automobilů Škoda spojenou s možností krátké projížďky modelem Superb. Hudební vystoupení zajistilo dudácké duo z Chodska. To vše bylo doplněno ochutnávkou pravého domácího štrůdlu. Protože počasí nám tento den opravdu přálo, přilákala dudácká muzika také mnohé kolemjdoucí.

Během druhé části programu, který probíhal v budově ambasády, měli návštěvníci možnost si prohlédnout výstavu „Krásy a tajemství ČR“. Po setkání spanem velvyslancem, si pak mohli vyslechnout prezentaci o České republice a jejím vstupu do EU a výklad o činnosti velvyslanectví, to vše spojené s diskusí a odpověďmi na zvědavé dotazy. Na závěr připravilo České Centrum znalostní soutěž o ČR „Chcete se stát velvyslancem“, která byla obdobou oblíbeného televizního programu „Chcete se stát milionářem“. Vítězové soutěže poté obdrželi ceny, které jim předal pan velvyslanec Kubernát. Do organizace celé akce se zapojilo celé velvyslanectví, České centrum a Česká centrála cestovního ruchu. Díky spojení všech sil se Den otevřených dveří setkal s velkým úspěchem u všech zúčastněných pro svoji pestrost a zajímavost. Zároveň byl přítomnými oceňován fakt, že ZÚ Haag byl prvním, který podobnou akci v Haagu uspořádal.

Dagmar Minaříková, 13.11.2003

ČESKÝ DEN 2003 RADEK ŠEDIVÝ

Letošní rok byl pro Českou republiku rokem plným jubileí. Uplynulo 85. let od okamžiku, kdy zástupci předsednictva Národního výboru před shromážděnými davy na Václavském náměstí vyhlásili samostatný československý stát a ještě téhož dne „muži 28. října“ vydali první zákon o jeho zřízení. Současně jsme si v letošním roce připomněli desáté výročí od data, kdy se začaly psát dějiny České republiky jako jednoho z nástupnických států České a Slovenské federativní republiky.

Jak už to v životě bývá, kulatá výročí vždy svádějí k bilancování. Přičteme-li k tomu skutečnost, že již za několik málo měsíců čeká Českou republiku a dalších devět zemí střední a východní Evropy tak zásadní krok, jakým je přistoupení k Evropské unii, bylo by téměř hříchem nevyužít tento okamžik pro připomenutí si novodobé historie naší země a cesty, kterou ušla zejména v období od roku 1989, a zamýšlení se nad jejím dalším směřováním, jejím *raison d'être*.

Za tímto účelem uspořádalo Velvyslanectví ČR v Haagu ve spolupráci s Českým centrem a Českou centrálou cestovního ruchu dne 3. listopadu 2003 akci s názvem „Český den 2003“. Cílem akce bylo kromě připomenutí si výše uvedených významných jubileí rovněž přiblížení ČR jako nového člena EU nizozemské politické reprezentaci a odborné veřejnosti v předvečer ratifikace Smlouvy o přistoupení v Nizozemsku.

Hlavním bodem Českého dne, který se odehrál v reprezentativních prostorách největší haagské katedrály Grote Kerk, bylo vystoupení předsedy Senátu Parlamentu ČR Petra Pitharta na téma „10 let české státnosti – ČR a její místo v Evropě“. V průběhu projevu P. Pithart vzpomněl historické milníky našich novodobých dějin, ideály, k nimž se po dvou okupacích a několika desetiletích totality Češi hrdě hlásí a zamyslel se nad přínosem české společnosti sjednocené Evropě. Hovoříc na nizozemské půdě samozřejmě nemohl nezpomenout podporu, jíž se v roce 1977 dostalo stoupencům Charty '77 v podobě přijetí jednoho z jejích prvních mluvčích prof. Patočky tehdejším nizozemským ministrem zahraničních věcí Maxem van der Stoel v průběhu jeho pražské návštěvy. Za tento zcela ojedinělý čin P. Pithart opětovně M. van der Stoelovi poděkoval.

Na tento projev nereagoval za nizozemskou stranu jako spoluřečník nikdo jiný než státní ministr, bývalý ministr zahraničních věcí a bývalý Vysoký komisař OBSE pro národnostní menšiny M. van der Stoel. Na obě vystoupení navázala diskuse moderovaná redaktorkou deníku NRC Handelsblad Renée Postma. Celkově více než čtyřhodinový program dále pokračoval hudebním vystoupením předního českého houslisty Václava Hudečka a pianisty Petra Adamce a byl zakončen recepcí u příležitosti státního svátku ČR.

Akce se účastnilo celkem přibližně na 500 hostů, mezi nimiž figurovali představitelé ústředních orgánů nizozemské státní správy i zástupci královského dvora. Dále byla přítomna většina diplomatického sboru na úrovni velvyslanců, vojenští a letečtí přidělenci, někteří poslanci a senátoři, zástupci mezinárodních organizací se sídlem v Haagu. Velmi silné bylo letos zastoupení představitelů měst spolupracujících s ČR. Z obchodně-ekonomických kruhů byli přítomni zástupci managementu velkých nizozemských bank, obchodních komor a firem podnikajících v ČR. Nechyběli ani představitelé všech českých a slovenských krajanských spolků a sdružení v Nizozemsku.

Dlužno rovněž poznamenat, že hosté měli možnost v průběhu přestávek zhlédnout výstavu „Krásy a tajemství ČR“ a kromě příjemného zážitku si odnesli i tašku s propagačními materiály včetně nové v nizozemštině vydané brožury o česko-nizozemských vztazích, připravené Velvyslanectvím ČR v Haagu ve spolupráci s Odborem vnější komunikační strategie MZV ČR.

Závěrem nezbyvá než vyjádřit slova díky sponzorům akce – společností Pon Mobiel, ČSA a skupině nizozemských investorů, bez jejichž podpory by uskutečnění akce zůstalo nenaplněným přáním.

Setkání s příjemnými lidmi

V letošním roce připravil ZÚ Haag netradiční oslavu státního svátku České republiky. Ve spolupráci s Českým centrem a Českou centrálou cestovního ruchu uspořádal dne 3. listopadu v největší haagské katedrále Grote Kerk "Český den 2003". Naše pozvání na tuto akci přijal i světoznámý český houslista Václav Hudeček, který nám spolu s pianistou profesorem Petrem Adamcem připravili vynikající kulturní zážitek.

Využila jsem přítomnosti manželů Hudečkových a položila jim několik otázek. Ráda bych se s odpověďmi na ně podělila i se čtenáři Nizozemských listů.

7. 6. 1952 se v Rožmitále pod Třemšínem narodil Václav Hudeček, vynikající houslista. Jeho prvním učitelem byl tatínek, nadšený muzikant amatér. Jako dvanáctiletý se stal mimořádným posluchačem pražské konzervatoře a v šestnácti letech byl opět mimořádně přijat na pražskou AMU. Zúčastnil se řady národních i mezinárodních soutěží. Vítězství v rozhlasové soutěži Concertino Praga mu přineslo první skutečné koncertní úspěchy. Tehdy mu bylo patnáct let.

Jeho cesta k úspěchu byla strmá. 12. listopadu 1967 vystoupil na koncertě v Londýně s Královskou filharmonií. Tehdy ho slyšel slavný představitel ruské houslové školy David Oistrach a nabídl mu svou pedagogickou pomoc. Václav Hudeček se od roku 1971 až do Oistrachovy smrti v roce 1974 stal jedním z jeho posledních žáků.

Své hudební nadání jste zřejmě zdědil po otci. Do jaké míry je vyniknutí záležitostí talentu a do jaké míry je to otázka píle?

Obojí je důležité, ale ideální je, když se talent i píle vzájemně prolínají. V případě, že některá z těchto schopností chybí, je lepší, když je tou nedostatkovou píle. Pokud chybí talent, je všechno snažení marné. Bez práce se dá pohrbit i velký talent.

Hrajete na Stradivárky z roku 1729, jak jste k nim přišel?

Tento nástroj, jediný od slavného Antonia Stradivariho, který je v České republice, mně byl zapůjčen ze státní sbírky v roce 1990. Žádost o zapůjčení jsem si podával v roce 1967.

Proč to trvalo třiadvacet let?

Tehdy mě na moji žádost ze sbírek odpověděli, že jsou všechny nástroje rozpůjčeny předním koncertním umělcům.

A na jaké housle jste hrál?

Na svém londýnském koncertě jsem hrál na housle svého otce a protože nesplňovaly požadavky světových pódíí, na která jsem byl od svých patnácti let zván, otec prodal auto a zadlužil se, aby mi mohl opatřit mistrovský nástroj.

I proto podporujete začínající mladé houslisty?

Každým rokem pořádám letní houslové kurzy v Luhačovicích, kde se snažím předávat své zkušenosti z koncertních pódii nastupující houslistické generaci. Vzhledem k tomu, že v dnešní době mají talentovaní umělci velice složité se prosadit a jenom poctivou prací, rozhodl jsem se svoji pomoc rozšířit ještěna možnost prezentovat tyto nadané muzikanty na koncertních pódiiích. Nejlepší účastník obdrží darem mistrovský nástroj a zároveň se mnou absolvuje turné zhruba dvaceti koncertů po celé republice. Mám velmi dobrý přehled o nastupující houslové generaci. Jsem přesvědčen, že jména jako Jiří Vodička, Jana Nováková nebo Jakub Sedláček se brzy objeví na koncertních programech nejen českých, ale i světových orchestrů. Škoda jen, že sdělovací prostředky nevěnují takřka žádnou pozornost mladým lidem, kteří se rozhodli pro trnitou a kamenitou cestu a vybrali si za své povolání seriózní umění.

Kterého skladatele máte nejraději?

S hudbou je to jako s květinami, také se těžko určuje, která je nejkrásnější. Je to nádhera, kolik má hudba podob, tváří a barev, ať je to lidová písnička, muzikálový hit, symfonie anebo opera. Co se skladatelů týče, mám rád všechny, které hraji. Ti, jejichž skladby mě zklamaly, jsem opustil, protože nechci jimi unavovat především svoje publikum. Těch, co mám rád je naštěstí tolik, že se jejich skladby nemohu naučit ani za tři životy.

Na co jste v životě hrdý a co byste nejraději vymazal, vrátil?

Již přes pětaticet let hraji po celém světě krásnou muziku. Nenechal jsem se nikým a ničím otrávit, ani jsem se nikdy nepodbízel v žádném směru a držel jsem se jenom svého kopyta. Ze svého života bych nic nevymazával, co člověk udělal si neodpáře a pakliže nikomu v životě neublížil, nemá důvod, byť jen teoreticky, aby cokoliv změnil. Dobrá je každá zkušenost, protože přestanete věřit hezkým slovům a dáte více na skutky.

Co považujete za svůj největší úspěch, nejen umělecký, ale i životní?

Za úspěch se dá samozřejmě považovat leccos. Těší mě, že už přes pětaticet let se mohu s posluchači dělit o nádherné skladby houslového repertoáru a již více než 25 let mám díky mojí ženě Evě podmínky k tomu, abych tuto práci mohl vykonávat. Hrál jsem za ta léta s těmi nejlepšími orchestry, v těch nejprestižnějších sálech, jako Carnegie Hall, Gewandhaus, Cleveland-Severence Hall, Berlínská filharmonie, Royal Festival Hall, Royal Albert Hall, Opera v Sydney, NHK Tokyo, Festival Hall Osaka, Finlandia Hall a mnoho dalších. Toto vše bych bez zázemí domova nezvládl.

Domácí zázemí plné lásky a porozumění vytváří Václavu Hudečkovi jeho manželka Eva Hudečková (Trejtnarová), která vystudovala herectví na DAMU a působila na scéně několika pražských divadel. Na svém kontě má i řadu filmových a především televizních rolí (např. Byl jednou jeden dům, Sanitka, Kamenný řád). Hereckou práci opustila v roce 1984 a začala se věnovat scenáristice. V roce 1992 se čtenářům představila v nové roli - jako spisovatelka. Dosud vydala pět knih (Bezhlavá kobyla, Bratříček Golem, O ztracené lásce, V moci kouzel a Sedmihlásek). Podle románu O ztracené lásce napsala scénář k devítidílnému seriálu. Další scénáře vznikly z pohádky Bratříček Golem a z autorčiny prvotiny Bezhlavá kobyla.

Nemrzelo Vás někdy, že jste opustila herectví? Byla jste úspěšná a uznávaná herečka.

Jako autorka jsem stvořitelkou svých postav, dávám jim podobu, charakter, osud. Když pracuji na scénáři, představuji si vztahy a scény, předehrávám si role, mužské i ženské. Takže si vlastně zahraji víc, než za starých časů. Herectví je pro mne cennou zkušeností, pomáhá mi při psaní. Profesionální dráhu jsem ukončila z mnoha důvodů, především z těch, které mě omezovaly, ponižovaly, připadaly mi nemorální a podlé. Práce, kterou jsem milovala, živořila ve svěrací kazajce tehdejšího režimu, byla podmiňována příkazy, zákazy a požadavky, které jsem odmítala. Nehodlala jsem se pitvořit za každou cenu. Toužila jsem po lepším a spravedlivějším světě. Nějaká vyšší moc mě vedla k tomu, abych si ho napsala.

Proč téma ztracené lásky? Opravdu si myslíte, že se z našich životů a srdcí vytrácí?

Ano. Kdyby tomu tak nebylo, svět by vypadal jinak. Často kolem sebe slyším, že láska je předsudek, blamáč pro romantická srdce, slabost, která se v tvrdé realitě života nevyplácí. Ráda bych věřila, že podobná hodnocení jsou jen pózou nezralých jedinců, koketérií se zlem, ale skutečnost sama nás často přesvědčuje, že jsou myšlena vážně se všemi hrozivými důsledky. Láska je umění, kterému bychom se všichni měli stále učit, je kulturou našich životů.

Na čem pracujete nyní?

Pracuji na dalším scénáři a na nové knize. Byla jsem přizvána k zajímavým projektům se zajímavými lidmi a těším se na spolupráci s nimi. Není nad to, když si lidé porozumí a vytvoří něco dobrého, co přinese druhým radost a užitek.

Chtěla byste ze svého života něco vyškrtnout, vzít zpátky?

Určitě bych típla první cigaretu, kterou jsem si kdysi zapálila, a pak jsem si udila plíce třináct let, než jsem přišla k rozumu a nechala toho. Jinak bych toho moc neměnila, protože si myslím, že všechno bylo, jak mělo být.

Žijete přes 25 let v manželství s Václavem Hudečkem. Co pro Vás znamená domov, vztah s blízkým člověkem?

Můj domov je mým nejmilejším místem, kam se vracím, kam se těším a kde mě baví žít, protože tam je můj muž. S ním jsem ráda kdekoliv na světě, rádi spolu cestujeme a všude se rychle zabydlíme. Jsou místa, která jsou nám velmi blízká, jako by nás s nimi pojila nějaká pradávna souvislost. Milujeme slunce a moře, hudbu a starý i současný svět, který po sobě zanechává stopy nádherné kultury.

Znalec dr. Plzák by Vaše manželství označil za atypicky dvoukariérové a odsoudil ho k zániku. Jak jste přežili?

Václav: Jak je vidět, i mistr tesař by se mohl utnout. Když si partneři váží jeden druhého a ctí vzájemně svou práci, není dvoukariérové manželství žádným problémem. Nechápu, jak může někdo žárlit na úspěchy milované bytosti. Musí s ním být něco v nepořádku.

Kdy jste nejvíc prožívali úspěch toho druhého?

Václav: Mám radost z každé Eviny knížky. Je to krásné čtení. Když česká televize vysílala seriál O ztracené lásce, na koncertech po celé republice za mnou chodili lidé. Se slzami v očích mi děkovali a přinášeli si Eviny knížky, abych jim je podepsal. S potěšením jsem se vyhříval v jejím slunci. Jako král Šalamoun říkám, že dobrá žena je požehnáním.

Eva: Na všechny Václavovy koncerty chodím ráda. Poslouchám v zákulisí, jsem obklopena hradbou sametových opon a doléhají ke mně tóny jeho houslí. Dojímá mě, že publikum zestárlo s ním, je mu věrné a stále ho miluje. Už třicet sedm let plní sály. Posluchači, kteří byli přítomni na jeho prvních vystoupeních dnes přicházejí s vnoučaty. Jezdím také na houslové kurzy v Luhačovicích, které můj muž pořádá už mnoho let, aby pomáhal mladé generaci důstojně začít profesionální kariéru.

Co byste si navzájem nikdy neodpustili?

Eva: Asi kdybychom se vzdali ideálů a zradili sami sebe.

Jsem velmi ráda, že jsem měla možnost manžele Hudečkovi poznat a sprátelit se s nimi. Jsou to velice skromní, citliví a milí lidé. Pevně věřím, že je budeme moci v Haagu opět přivítat

Paní Eva Hudečková věnovala knihy i kazety s nahraným seriálem „O ztracené lásce“ Českému centru v Haagu. Tak máte i Vy možnost ocenit nádherný jazyk, kterým jsou knihy napsány, jedinečný způsob vyjádření i vysoký mravní kredit. Knihy jsou nádherně ilustrovány a dočkaly se několika reedicí.

Eva Kubernátová

PROSÍM, OSLAĎTE SI... ANEB CUKR

PRVENS

MARTA STRAČKOVÁ

... a opět jsou tu vánoce. Kouzelná doba vzpomínek na dětství, milých posezení s rodinou a přáteli a tichých meditací. Hektický čas předvánočních nákupů a nezbytného úklidu se zvolna mění v čas vychutnávání sladkostí všeho druhu. Představte si sami sebe u šálku kávy nebo čaje jak saháte po kostce cukru, abyste si nápoj osladili. Berete do ruky malou bílou věc a opatrně ji vkládáte do šálku. Kostka cukru, taková obyčejná a každodenní věc. A přece, jestlipak víte, kde se vůbec vzala, kdy a kde poprvé spatřila světlo světa? A právě to vám teď chci vyprávět.

V nejnižnějším cípu Českomoravské vrchoviny, blízko historických hranic tří zemí a před prahem přírodního parku Česká Kanada, leží jedno z nejstarších moravských měst – Dačice. Protéká jím řeka Moravská Dyje a do sousedního Rakouska je to co by kamenem dohodil. Nejstarší písemná zpráva pochází z roku 1183. Počátky města jsou spojeny se vznikem osady na křižovatce obchodních cest, které spojovaly Znojemsko s jižními Čechami a Jihlavsko s Rakouskem. Nyní jsou Dačice obchodním, kulturním i správním centrem oblasti. A právě Dačice mají jedno zajímavé a sladké prvenství. V roce 1843 zde byl vyráběn první kostkový cukr na světě.

Tabulka na domu číslo 4 na Palackého náměstí připomíná, že v těchto místech byla v roce 1833 založena první rafinerie cukru na Moravě a že právě tady byla vyrobena první kostka

osladit

o

po

z

po

pa

l

po

z

po

sa

K

l

ni

me

st

o

Jaku

K

ka

po

z

v té době také vznikala jeho zájem o cukrovarnictví. V roce 1840 se ve Vídni oženil s Julianou Schillovou, která mu pak byla oporou v práci i rodinném životě a záhy se s ní přestěhoval do Dačic na jihozápadní Moravu, aby přijal od 1. března 1840 místo ředitele zdejší rafinerie cukru. Pod jeho vedením dosáhla rafinerie, která už byla skutečnou továrnou na rozdíl od předchozí manufaktury s továrními prvky v Kostelním Vydří, v roce 1841-42 podstatného zisku při zpracování dováženého surového třtinového cukru. Výroba byla rozšířena stavbou nové budovy a užitím parního stroje. K lepšímu využití výrobků dačické rafinerie založil J. K. Rad roku 1841 v Dačicích výrobu kandovaného ovoce, cukrovinek a čokolády, s podílem na vedení jeho manželky. „Dačická továrna cukrářského zboží“ si brzy vybojovala své místo mezi konkurencí na trzích a svými výrobky pronikla do všech provincií monarchie. Dosáhla dobrých zisků a za své výrobky byla na živnostenské výstavě ve Vídni v roce 1845 odměněna čestným uznáním.

Cukr vyráběný do 40. let 19. století v rafineriích byl dodáván obchodníkům ve tvaru homolí či klobouků. Podřadnější druhy, jako byl cukr lumpový a basterový, pak v kusech nebo ve tvaru větších bochníků. Pro obchodníky a domácnosti byl však tvar homole málo praktický, neboť se z ní potřebné množství cukru muselo odsekávat. Také rafineriím přinášela výroba homolového cukru rizika a ztráty spojené s jeho obtížným a dlouhotrvajícím sušením a problematickým balením nepravidelných tvarů. Proto nápad vyrábět cukr ve formě malých kostek a jeho praktické uskutečnění J. K. Radem našel zpočátku živý ohlas u spotřebitelské veřejnosti.

První pokusy s výrobou kostkového cukru začal Rad provádět již v roce 1841. I v tomto případě se patrně potvrdilo přísloví „cherche la femme“, za vším hledej ženu, neboť jak se traduje, právě Juliana Radová měla dát podnět k pokusům s výrobou kostkového cukru. Jednoho dne v měsíci srpnu se totiž při sekání cukrové homole zranila na prstu. Pak při obědě u ředitele, na kterém byli přítomni i další úředníci dačické rafinerie se obrátila významně se zavázaným prstem na svého muže se slovy: „Tak už s tím něco udělej, jsi přece ředitel“. Netrvalo dlouho a jednoho podzimního dne v říjnu nebo v listopadu roku 1841 vešel Jakub Kryštof Rad s tajemným úsměvem do kuchyně a řekl své ženě Julianě: „Moje drahá, konečně jsem splnil tvoje přání“. Vzápětí položil na prostřený stůl krabičku, ve které byly v několika řadách pečlivě poskládány bílé a růžové kostky cukru. Koncem roku 1842 požádal Rad dvorskou komoru ve Vídni o udělení privilegia k výrobě kostkového cukru v Dačicích, které mu bylo propůjčeno dne 23. ledna 1843. Kostkový cukr, který se vyráběl na lisu vynalezeným přímo Radem, musel zpočátku tak jako každý nový výrobek bojovat s předsudky, založenými na omylech a nevědomosti. Zlepšení dosavadní výroby mělo přinést spokojenost spotřebitelům a zisky společnosti. Výroba kostkového cukru byla ve srovnání s výrobou homolí jednodušší, rychlejší a levnější a také výsledné zboží bylo kvalitnější. Zákazníci si mohli zakoupit dačický kostkový cukr na podzim roku 1843, kdy se již prodával ve Vídni pod názvem čajový cukr nebo vídeňský kostkový cukr. Byl balen do bedniček, které byly opatřeny etiketami s obrázkem budov dačické rafinerie. V roce 1845 získaly

výrobky dačické rafinerie bronzovou medailí na průmyslové výstavě ve Vídni. Postupem času měla dačická rafinerie přejít z důvodů prodražování dopravy koloniálního třtinového cukru na výrobu kostkového cukru z cukrové řepy, která se zpracovávala v domácích cukrovarech. Špatné hospodářské výsledky v roce 1844 však vedly ke změně společenské smlouvy mezi vlastníky rafinerie. Rozpory mezi akcionáři způsobily v konečném důsledku Radův odchod z místa ředitele. V roce 1847, po více než 6 letech se odstěhoval s rodinou zpět do Vídně. Po jeho odchodu byla výroba kostkového cukru na čas přerušena a zakrátko znovu obnovena. Hospodářská situace podniku se však nezlepšovala a společníci se za této situace zdráhali investovat prostředky na rozšíření výroby. V roce 1852 byl provoz rafinerie definitivně zastaven.

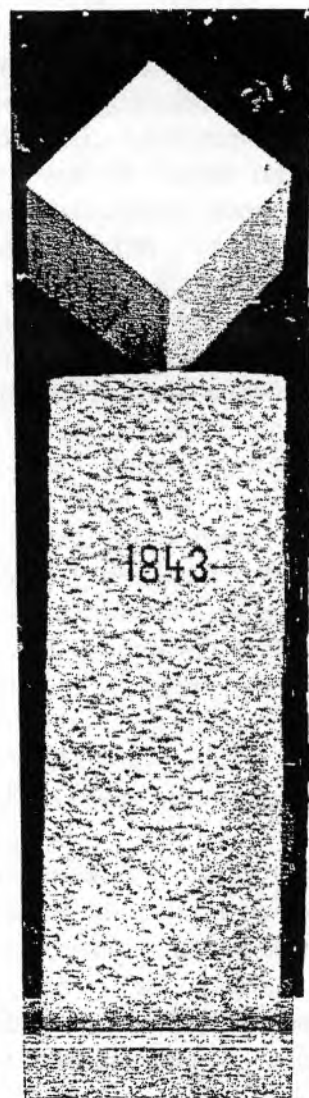
Příčinou zániku rafinerie byl nejen zaostávající technický stav provozu továrny, ale rozhodující roli sehrála zejména odlehlost Dačic od hlavních řepářských oblastí v Čechách a na Moravě a s tím spojené velké náklady na dovoz suroviny. Podnik se postupně stával neschopným konkurence a po dvou desetiletích existence byl donucen zastavit provoz.

Letos v létě si město Dačice připomnělo 160. výročí od počátku výroby kostkového cukru. Oslava to byla veliká, podílela se na ní všechna kulturní zařízení ve městě a zúčastnila se jí i pravnučka J. K. Rada Sissy Würrer-Alder z Rakouska. Byla odhalena pamětní deska na domě č. 4 a otevřena stálá expozice kostky cukru v Městském muzeu.

Tak a tady končí moje vyprávění o kostce cukru. Možná jste již pochopili, že je za ním něco víc než jen okouzlení

historickou raritou jednoho městečka. Město, o jehož jedinečnosti jsem vám vyprávěla je místem mého dětství a mládí i oázou, do které se stále ráda vracím. A v tom slavném historickém domě na Palackého náměstí číslo 4, v jehož sklepeních se nacházela proslavená dačická rafinerie cukru jsem v letech 1964-1967 se svými rodiči, a sestrou bydlela. A uznejte, že to už je důvod podělit se s vámi o pocit hrdosti na něco tak unikátního jako vznik první kostky cukru na světě.

... a už si můžete konečně osladit, protože kostka cukru je tu přece pro vás.

SYMPOZIUM 2003 KAREL POSPÍŠIL

V sobotu dne 4. října 2003 se v konferenčním středisku Drakenburg konalo populárně vědecké sympozium pořádané nadací Symposium C/S. Sympozia vedeného v českém jazyce se zúčastnili krajané, žijící v Nizozemsku, včetně několika krajanů z Belgie.

Dr. Josef Hrouda, čestný předseda nadace ve svém zahajovacím projevu zdůraznil, že letošní sympozium je již 18. v pořadí a vyslovil přání, aby podobná setkání příznivců nadace dosáhla kulatého počtu dvaceti a pokračovala i nadále.

Velvyslanec ČR Petr Kubernát v úvodním projevu pozdravil všechny přítomné krajany a poděkoval za pozvání. Ve svém příspěvku zmínil hlavní vnitropolitické události v ČR od posledního setkání (summit NATO, volba nového prezidenta, všelidové hlasování o přistoupení ČR k EU). Dále krátce shrnul poslední aktivity ZÚ v Haagu a informoval o některých akcích, které plánuje ZÚ uskutečnit do konce letošního roku. Přítomné rovněž informoval o rozhodnutí městské rady v Naardenu zkrátit v příštím roce a od roku 2005 úplně zastavit finanční podporu Muzeu J.A. Komenského v Naardenu. Na závěr předal Josefu Hroudovi a manželům Věře a Karlu Pokorným stříbrnou pamětní medaili Jana Masaryka ČR jako ocenění Ministerstva zahraničních věcí ČR za dlouholetou, oddanou a trpělivou práci pro nadaci Symposium C/S. Josefu Hroudovi byla medaile předána rovněž za činnost v několika exilových organizacích působících v minulosti v Nizozemsku, za přínos a obětavý přístup k prohlubování nizozemsko-českých vztahů od roku 1948 dodnes. Věře a Karlovi Pokorným rovněž za jejich krajaňské aktivity při vydávání časopisu Okno dokořán, Okno a občasníku Věstník.

Přítomné krajany pozdravily předsedkyně Spolku Čechů a Slováků v Nizozemsku a ředitelka Českého centra v Nizozemsku.

Tématem 18. sympozia bylo „Čeština a holandština – divotvorné jazyky ilustrativně i v kontextu s angličtinou a jinými cizími jazyky“. V předchozích ročnících vědecko-populární přednášky o závažných celospolečenských tématech provokovaly následnou diskusi. Letošní sympozium vybočovalo z této tradice svým vtipným a humorným tónem, který posluchače zároveň i pobavil.

Přednášejícími byly lingvistky vyučující češtinu na odděleních slávistiky nizozemských univerzit, paní Michaela Swinkels a Daniela Macíková. Tradičně vystoupil i host z České republiky, kterým byla Dr. Olga Martincová z pražského ústavu pro jazyk český Akademie věd České republiky.

Lektorky ve svých vystoupeních dokumentovaly, že vývoj společnosti a její změny v České republice si vynutily zavádění nových výrazů i gramatických vztahů. Čechům žijícím dlouhodobě v zahraničí pak některé nové výrazy jsou nesrozumitelné. Při živelném vývoji je nutné dbát i u těchto nových slov na čistotu jazyka. Vliv nového prostředí, ve kterém krajané žijí se někdy projeví mícháním jazyků. Citace z díla spisovatele Josefa Škvoreckého „Inženýr lidských duší“ pobavily přítomné a krajané je v diskusi doplnili dalšími humornými příklady. V bohaté a živé debatě krajané hovořili o svých zkušenostech i potížích s absorbováním nových výrazů a termínů, které se promítají do češtiny v průběhu jejich pobytu v zahraničí. V hudební části setkání krajanů se konal koncert česko-nizozemského dua se skladbami českých autorů pro flétnu a harfu.

Závěrem lze konstatovat, že se jednalo o úspěšnou krajaňskou aktivitu posilující národní identitu a sounáležitost s českými kořeny. Účastníci se rozcházeli s dobrými pocity.

Q. B. F. F. F. !
Quod bonum faustum felix fortunatumque sit !
Kéž je to k dobru, zdaru, štěstí a blahu !
(zahajovací formule římských sněmů)

De te lingua narratur – ŘEČ JE O TOBĚ.

Drs.M.Swinkels-Nováková

V tomto apokryfním citátu, resp. parafrázi na latinské *De te fabula narratur* ("o tobě tento příběh vypráví"), jsem použila v češtině výraz *řeč* v obojím smyslu: *jazyk i vyprávění*.
V latině to možná zní poněkud kostrbatě. Jedná se totiž původně o bajku, týkající se nějakého nesprávného nebo neoprávněného počínání, které se dá aplikovat i na jednání lidí.
Jinými slovy "vyměň jméno a bajka vypráví o tobě." (Viz Horatiovy satiry.)

- I. Jazyk
 - historie a vznik jazyka
 - klasifikace jazyků
 - vznik nových slov
- II. Univerzální jazyk – lingua franca
- III. Etymologie
- IV. Přísloví
- V. Newspeak (Orwell) - Ptydepe (Havel) – Blběnka (Škvorecký)
- VI. Překlady

Motto: Kdyby nebylo jazyka, neznali bychom dobro ani zlo, pravdu ani lež, příjemné ani nepříjemné. Jazyk nám umožňuje porozumět tomu všemu. Přemýšlejme o jazyce.
(upanišady = souhrn svatých písem bráhmanismu)

Definice: Jazyk je, stručně řečeno, základní soustava vyjadřovacích prostředků.

I. Jazyk :

A. Vznik a historie.

O vzniku jazyka existuje řada teorií. Podívejme se stručně na některé z nich:

- BA-BA: jde o zvuky vyjadřující pocity, jako „au“(boří), „jé“(krásný), „br“(ošklivý, nepříjemný), „ó“(překvapení), „hele“(upozornění).
 - HAF-HUF: napodobování zvuků zvířat jako prostředek jejich identifikace, např. "bů", "haf", "mňau", "krá", "píp"...
 - DING-DONG: napodobování zvuků v přírodě, např. "bum"nebo zvuků spojených s lidským životem a činností lidí (např. Indiáni kmene Činúk nazývají srdce "tun-tun") i další onomatopoická slova: "pr", "hop", "cheche", "bác", "ham"...
 - A další...
- Nejpravděpodobnější je názor, že jazyk vznikl kombinací různých teorií.

V některých dosud živých jazycích lze vystopovat jejich neolitické kořeny, např. v jazyce Basků se "núž" řekne "kámen-který-řeže". Něco podobného existuje i v jazyce Navajských Indiánů, kteří veškerá cizí slova důsledně překládají. Např. "auto" se řekne "čidy". Prý podle zvuku motoru starého forda "čidy-čidy". Karburátor je tedy "srdce čidy", "benzín" je "šťáva pro čidy", "kola" jsou "nohy čidy". Velmi hezký je také výraz pro "vlak": "hodně vozů, žádný kůň".

B. Jazykové skupiny.

Na světě existuje 2 796 různých jazyků (podle údajů Francouzské akademie věd) a kromě toho 7 – 8 000 dialektů. Těch, kterými mluví více než milion lidí je však jen kolem stovky. Jazyky dělíme do 28 skupin. Pro nás je neznámější skupina první, jazyky indoevropské: Do této skupiny patří nejen čeština, ale i většina evropských jazyků. Pro zajímavost několik méně známých indoevropských jazyků: *urdština* (Indie), *chetiština* (Malá Asie), *tocharština* (střední Asie). Zajímavé je také, že *iránsština* je jazyk indoevropský, zatímco *arabština* jazyk semitohamitský.

Stručná ilustrace:

I	II	III	IV	V	VI	VII
indoevrops.	uralské	altajské	paleoasijs.	korejština	japonština	tibetočíns.
čeština	maďarština	turečtina	čukotčtina	korejština	japonština	čínština

VIII	IX	X	XI	XII	XIII	XIV
austroasijs.	austronéske	papuánské	australské	drávidské	burušaské	kavkazské
vietnamšt.	indonéština	Timor	Aranta	tamilština	Indie	čečenské

XV	XVI	XVII	XVIII	XIX	XX	XXI
baskičtina	semitoham.	vymřelé	súdánské	bantuské	hotentotské	Aleu.eskym
baskičtina	hebrejština	sumerština	ewe	kikuju	jihoafr.	eskymáct.

XXII	XXIII	XXIV	XXV	XXVI	XXVII	XXVIII
algomkíns.	hokajské	nadene	penutia	Aztek- tano	9 jaz.rodin	100 jaz.rod.
Sev.Amer.	irokéžština	Sev.Amer.	Kalifornie	aztéčtina	Stř.Amer.	Peru

*) údaje převzaty z Malého encyklopedického slovníku, nakladatelství ČAV, 1972

B. Vznik nových slov. (Neologismy.)

Na vzniku nových slov se podílí mnoho faktorů, např. rozvoj techniky, politika, ekonomie, věda, ale také vliv cizích jazyků.

Mnozí jazykovědci se neologismům brání, někteří až urputně. Známé jsou příklady z doby Národního obrození (puristé s jejich "nosoplenami" místo kapesníků či "prstobřinkoklady" místo klavírů, nebo v tělovýchově "rozmrsknutí nohou" = roznožka) i z doby nedávné. Např. v němčině slova "der Rundfunk" a "das Fernsehen".

To ovšem ještě není nic při srovnání s francouzštinou. Uvedu alespoň jeden méně známý příklad: *déshabillage agacerie*, což doslovně přeloženo do holandštiny znamená *ontkleidingsuitdagerij*.

Hádejte, o jaké, původem anglické, ale i v češtině dobře známé slovo jde? (*striptease*)

Jiné jazyky se brání méně, a tak se např. v japonštině používá slovo *taipuraita* (typewriter) nebo *hambagu* (hamburger) a dokonce i *koka-cora*.

Španělština převzala z angličtiny např. slova *suéter* (sweater), *nókaut* (knock-out) a *yiens* (jeans).

Mimochodem, víte, jak vzniklo slovo *džínsy*? Ze jména italského města Genua (čili Janov, neboli francouzsky Gênes), odkud pocházela látka na tento stále oblíbený kus oblečení.

V češtině jsme celkem liberální. Říkáme "rádio" i "rozhlas", ale jen "televize". Máme ovšem "počítače" i "kompjútry". Jazykoví puristé však nevymřeli, někdy v 70. letech vypsali časopis Mladý svět soutěž o české pojmenování tehdy nového sportovního nářadí, a sice "surfboard" - a opět se nevymyslelo nic, takže pokud se nemýlím, říká se tomu prostě "prkno," dokonce snad i "surfovací".

II. Univerzální jazyk – lingua franca.

Definice:

- původně směsice jazyků na základě italštiny používaná v Levantě (pobřežní země Malé Asie, východní pobřeží Středomoří) jako mezinárodní dorozumivací prostředek,

- pojmenování pro různé bastardní jazyky, jako Pidgin English ve východní Asii, částečně i v Africe (směs angličtiny-čínštiny),
- přeneseně : univerzální jazyk.

V historii, respektive v Bibli, se dočítáme o univerzálním jazyce našich prapředků, který se však trestem božím rozpadl do různých skupin a podskupin, známá Babylonská věž v knize Genesis. Podobnou pověst o jakémisi prajazyce mají i Mayové na poloostrově Yukatán a Číňané. Vyskytuje se i v perské mytologii a v mytologii řecko-římské.

Řecký historik Hérodotos (5.stol. př.Kr.) nám podává zprávu o faraonovi jménem PSAMMÉTÉK (665-611 př.Kr.), který uskutečnil zajímavý jazykový pokus. Protože byl přesvědčen, že prajazyk kdysi existoval, chtěl to také dokázat. Odebral jakési ženě její právě narozená dvojčata a dal je na vychování pastýři, který žil v odlehle oblasti. Pod pohružkou trestu smrti nesměl pastýř na děti mluvit. Když jim byly dva roky, přestal jim pastýř dávat jídlo, aby je z hladu přiměl k řeči. Faraon dostal zprávu, na kterou čekal: jedno z hladových dětí řeklo slovo "chleba" v jazyce *skytském*. Skytština patří mezi jazyky íránské, tedy do skupiny indoevropské. Skytové byli íránským kmenem, který kočoval v 8.-2.stol. př. Kr. ve stepích jižně od Ukrajiny, později se říkalo Skytové všem obyvatelům zemí na východ a jih od Karpat. (Tento dosti extrémní experiment byl opakován ještě ve 13.století německým císařem Friedrichem II., ale nezdařil se, protože dvojčata zemřela.)

Zajímavá pověst, ale spíše jen pověst. Visí nad ní mnoho otazníků.

Že by prostý pastýř znal jazyk národa tak velmi, velmi vzdáleného? A že by zvuk vydaný pokusným dítětem mohl zapsat, také nepřichází v úvahu. A pokud by si ho zapamatoval, mohlo jít prostě jen o zvukovou shodu. Vždyť jazyky semito-hamitské (pastýř) a indoevropské (Skytové) jsou si hodně vzdálené. Triviální příklad: holandsky "kom maar" a česky "komár".

Jedním z významných pokusů o "lingu francu" byla *latina*, interlingua středověku, která stále v mnohých oborech přežívá, v medicíně, právech, přírodních vědách atd.

V 15.a 16.století byla, vzhledem k historickým událostem, velmi významným jazykem *španělština*. Bitva u Waterloo učinila konec nadějím na francouzskou okupaci Evropy a tím i na zavedení *francouzštiny* jako univerzálního jazyka. Stále se ale používá v diplomacii, je také jedním ze dvou jednacích jazyků v OSN a jedním ze tří v EU.

Dalšími jazyky, které se by mohly pokoušet o roli univerzálního jazyka jsou *němčina a ruština*. Proč se jím asi nestanou, má především praktické důvody: např. obtížná gramatika, písmo jiné než latinka atd. To platí i o *arabštině*, která s růstem islámu nabývá na významu.

Během posledních 200 let se konala řada pokusů vytvořit *umělý* mezinárodní jazyk, který by se snadno naučil a byl akceptovatelný pro různé národní jazykové skupiny. (Ovšem z historických důvodů, např. dvě světové války, došlo spíše k rozšíření angličtiny než kteréhokoliv umělého jazyka.) Umělých jazyků existuje více než tucet a mají často roztočivá jména, jako Kosmos, Monologika, Universalsprache, Neo-Latina, Idio Neutral, Mundolingue a další.

Nejznámější je pro nás *esperanto*, které používá více než 1 milion lidí. Esperantisté nosí dokonce knoflík se zelenou hvězdou, aby se vzájemně poznali. Esperanto vytvořil dr. L.Zamenhof, který byl polského původu, ale ve své umělé řeči použil jen jedině polské slovo, a to název pro uzenku: *kielbaso* = *la kolbaso*.

Typické znaky esperanta:

- extrémně jednoduchá gramatika
 - slovní zásoba založená na románských jazycích
 - hodně latinských a německých slov
 - trochu ruštiny a řečtiny
 - nerozlišují se rody (univerzální člen je *la*)
 - všechna podstatná jména končí na *-o* (*la patro* = otec, *la patrino* = matka)
 - plurál se tvoří souhláskou *-j* (*vyslov -í, viro* = muž, *viroj* = muži)
 - slovesa končí na souhlásku *-s*
- (kuriozita: slovo *polibek* zní značně onomatopoicky: *shmaco*)

Pro obyvatele Evropy, Austrálie a obou Amerik je to jazyk snadno naučitelný, to ovšem neplatí pro Afriku a Asii, ve kterých žije většina obyvatelstva země.

Čínština. Čínsky hovoří každý 4. obyvatel zeměkoule. Připadá-li nám nenaučitelná, je to hlavně kvůli její grafické podobě, tedy soustavě znaků, kterých je podle některých pramenů nad 40 000, ale ve velkých slovnících se jich vyskytuje "jen" 14 000 a běžně se používá asi 5 900.

"Znalost 1500 znaků však postačí, aby si člověk mohl přečíst noviny a na schůzi pronesl srozumitelný diskusní příspěvek," pravil mi přítel Otto Ulč, univerzitní profesor a spisovatel, který je již mnohá desetiletí ženatý s Čínankou aristokratického původu (takže ho můžeme považovat za *"patrně jediného žijícího čínského feudála původem z Plzeňska"*).

Veškeré informace o čínštině mám tedy od něho. Narozdíl od složité grafické podoby, má čínština jednoduchou gramatiku: žádné rody, žádné skloňování ani časování.

Např. "šel jsem" = jdu včera, "půjdu" = jdu zítra. Řeč je jednoslabičná a všechna slova, pokud nekončí na "-n", "-ng", končí na samohlásku.

Ovšem problémem jsou homonyma:

WAN = malá ústa, ale i velká ústa,

CHEN = stát v klidu, ale i prchat rychle,

PEE = pes pod stolem, pes s krátkýma nohama, pes s malou hlavou

CH'HE = idiot, ale i vypůjčovat si z knihovny

HUA = 50 ! různých významů

MAOU TSAOU = vědec, kterému se práce příliš nedaří, a proto se oddává nestřídmě alkoholu.

I přes snahy o modernizaci a zavedení společného jazyka PUTUNGHUA (pekingský dialekt) a latinky PCHIN-JIN (odtud tedy i změna z bývalého Pekingu na Beijing, Maocetunga na Maozedonga) se čínština asi univerzálním jazykem nestane.

(Jen pro zajímavost: ČEŠI by se v čínštině transcribovali jako **QEXI**.)

Podle posledního vývoje, především vzhledem k e-mailům a eSeMeSkám, se na nás řítí pohroma v podobě zjednodušování, které nabývá dost hrůzné podoby... Zastavit se to nedá, takže nemá smysl se tím zde dále zabývat.

Také v EU panují naprosto opačné tendence: tam se nyní komunikuje "pouze" v 11 jazycích, ale po vstupu dalších zemí tento počet pochopitelně stoupne. Proč se nepoužívají při jednáních v EU jen tři procedurální jazyky, bylo by to přece jednodušší a hlavně mnohem levnější?

V odůvodnění se praví, že *každý účastník jednání má právo, aby se mohl vyjadřovat ve svém rodném jazyce, a tak mohl co nejlépe obhajovat své stanovisko. Není účelem, aby se země nechaly zastupovat lidmi s nejlepší znalostí jazyků, ale aby je zastupovali nejlepší odborníci na různé politické, ekonomické a další otázky.*

Takže univerzálního jazyka se ještě asi hnedtak nedočkáme...

III. Etymologie. Původ a vývoj slova

Jak se jazyk vyvíjí, si můžeme ukázat na jednom příkladě.

České slovo "celý" se řekne anglicky "whole [houl]".

Co mají tato dvě slova společného?*)

Zdálo by se, že jen hlásku "l". Ale:

- "W" následované "H" se v angličtině v *některých slovech nevyslovuje* (who).
- Také koncové "E" je tzv. *němé*, je grafickým znakem délky předchozí samohlásky. Máme tedy zatím slovo "HO(U)L".
- České slovo **CELÝ** vzniklo ze slovanského slova "cěl", původně znělo "kěl". (Jde o podobnou změnu jako ve slovech *matka/matce, kluk/kluci*, čili: **k > c**).
- Porovnejme s germánským slovem **heil** (celý = nezraněný nebo zahojený), v pragermánské podobě **kail, k > h**.
- **Předpokládáný indoevropský kořen je *koil.**

*) Vývojovým základem slovanských, germánských jazyků a některých dalších jazyků by měl být jakýsi

"prajazyk" indoevropský.

→ kěl → cěl → celý } **WHOLE = CELÝ**
 Čili: * koil }
 → kail → heil → whole

První české slovo? Wogastisburg!

Pan profesor Ivan Lutherer nám na filosofické fakultě vyprávěl zajímavou story o vůbec prvním "českém" slově zaznamenaném v latinském textu (Fredegarova kronika z 2.pol. 7.století). To české slovo je Wogastisburg /Vogastisburk, dnes (snad) **ÚHOŠŤ** (-any) (Trocha historie: u Wogastisburgu roku 630 porazil kníže Sámo v třídení bitvě franckého krále Dagoberta.)

Jaká je etymologie slova Wogastisburg?

WO-GASTIS-BURG : cizí koncovku *BURG* můžeme vynechat - případně ji nahradit příponou *-ANY*.

WO/VO = staročestina, později *OU*, nyní *U* (jako *Oujezd* = *Újezd*)
 nebo *Volišov* → *Ulišov*, *Vonoklasy* → *Uněklasy*, *Vlhostice*
 → *Úhostice*, *Wagnern* → *Újezdec*, *Wonikow* → *Vojnikov*

GAST = host, hošť, (*Houšťka* → *Gastdorf*)
 = lat. *hostis* (cizinec)

tedy: **ÚHOŠŤ** (-any)

Jenže on možná ani žádný Wogastisburg neexistoval.

František Palacký ve svých *Dějínách národu českého* píše, že šlo o **TOGASTISBURG**, což znamená **Tuhošťův hrad, čili Tuhošť**, předtím **Tugošč**, německy **Taugst**, nyní **Taus**, čili **Domažlice**. Tam rozhodně jeden starý hrad stojí, doložený i v nejstarších zápisech, jenže ty se o Domažlicích zmiňují teprve roku 973....

Tak vidíte, etymologie je někdy jako detektivka.

IV. Přísloví.

Najděte české ekvivalenty k následujícímu tuctu holandských přísloví a rčení:

1. Van de liefde kan een schoorsteen niet roken..
2. Hij komt met zijn klompen op het ijs.
3. Een uiltje knappen.
4. Alle rivieren lopen naar de zee.
5. Landen verzanden en zanden verlanden.
6. Hij drinkt voor het vaderland weg.
7. Voor de deur van de visser vissen.
8. Vis wil zwemmen.
9. Daar heeft hij kaas aan.
10. Ik zit hier met gebakken peren.
11. Dat is van de oever in de gracht.
12. Er is geen spreker die het zwijgen kan verbeteren.

Řešení a další jazykové hříčky a hříšky najdete na naší webové stránce
www.cssymposium.net

V. Newspeak (Orwell) - Ptydepe (Havel) – Blběnka (Škvorecký)

Newspeak = dvojsmyslný eufemistický jazyk, používaný především v politické propagandě (umělý jazyk v Orwellově románu "1984" – vydáno v r. 1949)

Newspeak měl za účel prosadit světový názor ANGSO (anglický socialismus) a potlačit "staré kacířské myšlení" redukcí slovní zásoby, tj. eliminací nežádoucích slov. Například slovo "FREE" (svobodný) se smělo používat pouze ve významu "free from lice" (ve větě "pes je prostší") nebo "free from weeds" (ve větě "pole je prosto plevele").

V gramatice neexistoval rozdíl mezi podstatným jménem a slovesem, tedy nemohla vedle sebe existovat slova "myslit" a "myšlenka", ale pouze jedno z nich. Rovněž antonyma měla být vymýcena, tedy nikoliv "studený" a "teplý", ale jen buď "studený" a "nestudený" nebo "teplý" a "neteplý".

Rozdělení slovní zásoby:

- každodenní život: jídlo, práce, příroda: **cukr, pes, strom**
- politické účely: "goodthink" = **správné myšlení**
 "oldthink" = **staré myšlení**
 "joy camp" = **"tábor radosti"** (tábor nucených prací)
- zkratky: "teledep" = **television department** (srovnej: "gestapo, "kominternu")
- vědecké a technické termíny => krátce formulovány
 Např. "Prohlášení nezávislosti" (Jefferson) se překládalo jediným slovem: "crimethink".

Ptydepe = syntetický jednoznačný jazyk používaný jako politický nástroj (ve hře Václava Havla Vyrozumění, vydáno v roce 1965).

Účelem bylo **omezení podobnosti slov, což mělo zaručit přesnost sdělení.**

Typickými znaky byla nejen racionální gramatika, ale i neobyčejně rozsáhlá slovní zásoba, čehož se dosáhlo metodou redundance na úkor entropie. (*Entropie*: míra neurčitosti, k níž dochází při přenosu zprávy. *Redundance*: nadbytečnost, o kterou je vyjádření informace delší, a tedy přesnější.)

charakteristika:	přirozený jazyk:	ptydepe:
význam slov	nejednoznačný	jednoznačný
homonyma (ženu-ženu)	existují	neexistují
podobná slova (posel-osel)	existují	neexistují
tvarosloví	živelné, nedůsledné	exaktní
slovní zásoba	entropie	redundance

Pracovní postup:

Princip 60% nepodobnosti znamenal, že každé slovo muselo mít nejméně 60% písmen odlišných. Má-li abeceda 26 písmen, je např. pětípísmenných kombinací 11 881 376, z toho kombinací se třemi odlišnými písmeny (aby se dosáhlo potřebné 60% odlišnosti) 432.

Kombinace musly ale splňovat ještě ostatní podmínky, takže vzniklo 17 ptydepových slov.

Příklady:

- nejdelší ptydepové slovo: "rorýs říční" (319 písmen)
- čím obecnější, tím kratší: "cokoliv" = "gh"
- nejkratší slovo = "f" (rezerva pro ještě obecnější slovo)

Ukázka dialogu:

☺	☹
A: Rachaj gun.	B: Gun znojvep?
A: Znojvep yj.	B: Yj rachaj?
A: Rachaj gun!	B: Gun znojvep?
A: Znojvep yj.	B: Yj rachaj?

Atd., Atp., Etc.

- **Blběnka** = angl. *Dotty* (excentrická, nepříliš vzdělaná dívka)
 = hol. *Druifje* (?)

(Josef Škvorecký: Příběh inženýra lidských duší.)

Blběnka je šikovná česká holka, které se za ruské okupace podařilo uhnat k sňatku Američana. Jakmile dostane americký pas, rychle se rozvede a hledá někoho bohatšího. Nejenže se velmi výstředně obléká, ale mluví také výstředním jazykem, jakousi směsí angličtiny a češtiny.

Porovnejte českou (tedy originální) verzi s anglickým a holandským překladem:

Hi, Danny, jak přide, že sem tě neviděla za tak dlouhý čas? To seš tak ležzy, že mi ani nezazvoníš? Já budu rýli enry, když ke mně někdy nedropneš. Anforčnetly ted' jsem zrovna byzy a enyvej, ty máš ve vnitř nějakej dejt, rajt? Tak báj báj a já nechci slyšet žádný exkjůzy!

Hi Danny, where have you been hiding out all the time? What's the matter, too lazy to give me a buzz? I'll be real angry if you don't drop over to see me, really I will. 'Fraid I have to rush now and anyway, you got a date inside, right? So long and no excuses, okay?

Haj, Danny! Hoe komt dat ik je zo'n lange tijd niet heb gezien? Ben je dan zo leizzie dat je me niet eens belt? Ik word rielie engrie als je niet binnenkort een keer langsdropt. Anfortsenettlie ben ik net bizi en eniewee, binnen heb je een deet, rajt? Baj-baj dan, en ik wil geen ixkjoezis horen!

VI. Překlady:

Umění překladu by mohlo být námětem celého symposia. Tady alespoň dvě poznámky.

První bude trochu zábavná.

V roce 1990 byla Václavu Havlovi udělena Rooseveltova Cena čtyř svobod. Do Middelburgu ji ale převzít nepřišel. Poslal za sebe svého tehdejšího kancléře JUDr. Lžičáře a svou tehdejší manželku paní Olgu. Dokonce ani nesespal děkovnou řeč, to za něho udělal jeho tehdejší tajemník Alexander Vondra. Byla jsem tlumočnicí paní Havlové, a tak jsem byla požádána, abych tedy přeložila i tu řeč.

Věřte mi, že to nebyl lehký úkol. Elaborát pana Vondry pro tuto významnou příležitost byl sice jen něco málo přes jednu stránku, psáno ob řádku, zato byl plný roztodivných obrátů a klíšé, z nichž pro ilustraci cituji aspoň jednu větu:

V Československu vrcholí předvolební kampaň a v tomto období vzdemutých vášní je třeba dbát na udržení rítícího se vozu mladé demokracie na cestě vedoucí do Evropy.

To se mi tedy před tak významným mezinárodním publikem, které očekávalo moudré formulace význačného dramatika, dost těžko překládalo. (JUDr. Lžičář četl projev česky.)

Ke všemu jsem to přeložila do holandštiny, ač to mělo být anglicky. O to se zase zasloužil jeden ublížený český krajan, který mě o tom „zapomněl“ informovat, protože překládat chtěl on sám. Ale nakonec jsme byli pochváleni. Princezna Juliana mi řekla, že překlad do holandštiny považuje za české gesto pozornosti k hostitelské zemi...

A na závěr bych se chtěla ještě vyznat ze své lásky (samozřejmě literární) ke spisovateli Josefu Škvoreckému, za jehož přítelkyni mám už více než 35 let tu čest se považovat. Mnohokrát v životě mi poradil i pomohl. Když jsem mu psala o našem letošním symposiu a o tom, že hodlám jako ilustraci použít také jazyk jeho Blběnky, poslal mi obratem ještě svoji nejnovější esej **Trouble with Language**, z níž vyjímám následující.

Jak známo, Josef Škvorecký byl anglofilem již od mládí. Mezi jeho oblíbené spisovatele patří i Joseph Conrad, původem Polák (píšící anglicky), kterého Graham Greene dokonce považuje za nejlepšího stylistu 20.století. Přitom je o Conradovi známo, že jeho *mluvená angličtina* nebyla zdaleka perfektní, možná ani ne dobrá.

Jak je to možné?

Josef Škvorecký říká, že musí často odpovídat na otázku, jestli píše své knihy v angličtině, když anglicky tak dobře umí. J.Š. se ovšem nedomnívá, že anglicky *dobře mluví*, skromně říká, jako Joseph Conrad, že nic moc. Přesto ale jednou podlehl naléhání a napsal novelu v angličtině. I přes mravenčí práci vydavatele se kritici shodli, že to “není ono” při srovnání s americkými překlady knih, které napsal česky. Tím víc stoupl jeho obdiv k jeho překladatelům do angličtiny, např. Paulu Wilsonovi. Já ovšem vím, že Josef Škvorecký je sám velmi dobrým překladatelem. V době, kdy měl zakázáno publikovat (jistě si vzpomínáte na aféru se Zbabečci), překládal, kromě jiného, i Faulknerovu Báji. Kdo jste ji četli, nebo znáte jiné Faulknerovy knihy, jistě budete souhlasit, že překládat známou “Faulknerovu periodu” (větu na několik stránek), už jen vzhledem k velmi rozdílné syntaxi angličtiny a češtiny, není nic jednoduchého. Nejenže je to překlad velmi adekvátní, ale inspiroval J.Š. i k použití tohoto stylu při psaní Legendy Emöke, čímž celý příběh dostává zvláštní dimenzi.

A na samý závěr ještě jeden pokus můj, inspirovaný právě Josefem Škvoreckým. Předem se omlouvám, že jsem si smysl básně přizpůsobila obrazu svému, takže se mnou nemusíte vůbec souhlasit, ale budu ráda, když u vás vzbudí zájem a přečtete si ji v originále. .
Jde o několik prvních veršů básně *Ash Wednesday (Popelční středa)* od Thomase Stearnse Eliota (1888-1965).

Because I do not hope to turn again
Because I do not hope
Because I do not hope to turn

Protože nedoufám, že se zas vrátím
Protože nedoufám
Protože nedoufám, že se změním

A právě ta **mnohoznačnost** slova “turn” mě přiměla vyložit si ji i z hlediska našeho **rozhodnutí zůstat v této zemi...**

Proměny češtiny

I. Úvodem

Změny, jimiž prochází naše země, se projevují i v jazyce. Je proto potěšující, že o změny češtiny je zájem, že se jimi můžeme zde na sympoziu zabývat, že se jim můžeme věnovat. O které češtině, o jaké češtině však chceme mluvit? O češtině novinářské, administrativní podnikatelské, odborné, o jazyce současné literatury, o jazyce politiky, počítačů, ...? Nebo o tom, jaké má čeština vlastnosti, jak se umí (nebo neumí) vypořádat s novými pojmenovacími potřebami, s jazykovou módou, s vlivem angličtiny, či jak je odolná, vynalézavá, hravá, nebo naopak přespříliš přizpůsobivá vnějším okolnostem?

Organizátoři sympozia inspirativně zvolili jeho téma: Čeština a holandština – divotvorné jazyky. *Divotvorný* – to je tvořící divy, zázračný, kouzelný, čarodějný, čarovný. Divotvorný jazyk je krásná metafora, výpověď o procítěném, hlubokém vztahu k jazyku. Jdeme-li však dál a pátráme-li po tom, co vyjadřujeme slovem *div*, zjistíme, že *div* neznamena jen neobyčejný, podivuhodný úkaz, zázrak nebo znamenitý výkon, ale také to, co je těžko pochopitelné, co nepříjemně překvapuje, zaráží, šokuje. „Divotvornými jazyky“ tak organizátoři postihli onu osobitou spletnost obrazu naší mateřštiny, a tedy i jejích proměn: na jedné straně kladný podiv až obdiv vyvolaný tím, jak se čeština vypořádává se změnami v našem veřejném a osobním životě, jak je tvořivá, vynalézavá, vtipná; na straně druhé údiv, podiv – tentokrát ve smyslu záporném – vyvolaný tím, co všechno se to v české řeči objevuje za chyby a nešvary. Jinak řečeno: stýskáme si nad úpadkem jazyka, kritizujeme, jak se užívá, odsuzujeme a odmítáme – někdy i velmi ostře – některé jazykové jevy.

O tom všem, hovoříme-li o proměnách češtiny, by měla být v naší přednášce řeč.

Tvář češtiny stále nová?

Můžeme si stanovit různě dlouhá časová období a vždy budeme stát před novou tváří češtiny, před novými jevy. Vedle nových slov, tvarů ap. však „novost“ češtiny utváří také ustupování až zánikání některých jazykových prostředků, nebo jejich přeměna z prostředků stylově příznakových, či neutrálních v prostředky knižní, zastaralé ap.

Pro připomenutí několik příkladů

Na počátku 20. stol. a ještě i později končily infinitivy na *-ti* (*psáti, malovati, utíkati, ...*); postupně infinitivy na *-ti* ustupují z užití, stávající se knižními a na jejich místo se dostávají podoby zakončené na *-t* (*psát, malovat, utíkat ...*). Jiný příklad: po slovesu v záporu se užíval 2. pád, tzv. genitiv záporový (*nemám peněz*); dnes je toto užití zastaralé, místo 2. p. se užívá 4. pád (*nemám peníze*).

Další příklad se týká slovní zásoby. Po 2. světové válce se objevila řada slov, slovních spojení a obrátů vztahujících se k socialismu: *pětiletka, pionýr, svazák, kolektivizace, kulak, normohodina*; pro vyjadřování doby byla charakteristická frázovitost: *bojovalo se o mír, o zrna, o každého člověka, za práva lidu i proti nepřizní počasí a mandelince bramborové*; mluvilo se *o světlých zítřcích, světlé budoucnosti*; atribut *lidový* nebo *socialistický* se stal epitetem *constans*: *lidový stát, lidová správa, lidové osvobození; socialistická samospráva, socialistický humanismus, socialistická práce, socialistická žena, socialistická škola, socialistická morálka*. Většinu z nich bychom dnes ve veřejné komunikaci marně hledali. Avšak některé z nich zůstávají, mění se však jejich pragmatický příznak, např. *světlé zítřky* se staly prostředkem jazykové ironie.

A jaká je čeština dnes?

Hodí se ocitovat z článku novinářky L. Tvarůžkové:

„Před deseti lety jsme ráno jídávali kukuřičné lupínky. Dnes snídáme kornflejky. Místo karbanátků se krmíme hamburgery. Nechodíme na schůzky, ale na meetingy. Nenakupujeme už v obchodech, ani v samoobsluhách, ale v shopech, hypermarketech a megastorech. Večery netrávíme na večírcích a nedáváme si tam něco k pití, ale na parties s drinkem. A hudba, kterou tam hrají, není jenom pěkná, ale má i zajímavý feeling.“

Autorka článku nejen postihuje jednu z tendencí dnešní češtiny, tj. přejímání z angličtiny, ale také k ní zaujímá stanovisko. Sarkasticky totiž dodává: *„A bude hůř ...“*

Kromě změn ve slovní zásobě pozorujeme ovšem i změny mluvnické, stylové, změny v komunikačních zvyklostech. Dodejme proto alespoň několik příkladů o „novém“ (nesprávném) skloňování slov. Např. *křest* ve významu slavnostní uvedení nového díla (CD, knihy) na trh se objevuje v nepřímých pádech ve tvarech *křestu* (místo náležitého *křtu*), *křestem* (místo *křtem*); slovo *datum* se nesprávně skloňuje *datumu, datumem ...*; číslovka *dva* v 2. pádě mívá tvar *dvouch*, v 3. p. *dvoum*.

Bude proto vhodné zastavit se zde u proměn češtiny širší a všimnout si toho, co se v češtině v posledním desetiletí změnilo nejen ve slovní zásobě, ale i v pravopisu a tvarosloví (co je nově možné jako správné). Mám za to, že je na místě říci také několik slov o některých neuralgických jevech v současné češtině, o jevech, o kterých se hodně diskutuje.

II. Proměny češtiny

A. Změny v českém pravopisu

B. Změny ve skloňování a časování

C. Nová slovní zásoba

A. Změny v českém pravopisu

V české situaci sehraávají Pravidla českého pravopisu roli publikace orientující veřejnost ve spisovném jazyce. Poslední, nová pravopisná úprava přišla téměř po 40 letech, nová Pravidla českého pravopisu – jak známo – vycházejí v roce 1993. (Předcházející pravopisná úprava byla v letech 1957-1958.)

Změny, které nová Pravidla přinášejí, se týkají hlavně dvou okruhů:

- 1) psaní velkých písmen u vlastních názvů
- 2) psaní slov přejatých

Změny v psaní velkých písmen:

U **názvů ulic, náměstí, domů, mostů** ap. se píše velké písmeno u prvního slova po jménu obecném (*náměstí Bratří Čapků, most Barikádníků); pokud názvy ulic, náměstí atd. začínají předložkou, píše se velké písmeno nejen u předložky, ale ještě i ve slově po ní (*ulice U Hrušky, náměstí V Zahrádkách). - Nově získaly velké písmeno také **školy a jiné instituce** (*Ministerstvo financí ČR, Základní škola v ..., Velvyslanectví Francouzské republiky, Obvodní soud pro Prahu 2).***

Změny v psaní slov přejatých:

Psaní -s-, -z- u přejatých slov

Dubletní psaní bylo připuštěno u slov na *-ismus/-izmus, -smus/-zmus* (*romantismus – romantizmus, kapitalismus – kapitalismus, spasmus – spazmus*); dále bylo připuštěno u skupiny slov, kde je spisovná výslovnost se *-s-* i se *-z-*, jako např. *diskuse – diskuze, busola – buzola*; u slov psaných dříve dubletně jako *fysika // fyzika* se píše *fyzika*; podobně *prezident, univerzita, gymnázium*. (Má-li ovšem píšící důvody pro psaní podob se *-s-*, Pravidla to umožňují, tzn. je možné psát *fysika, president, universita, ...*);

Kvantita (délka) samohlásek:

S krátkou samohláskou se píše slova zakončená na *-on* (*beton, šampon, mahagon, špion, aceton, tampon, bonbon; citron, milion*), *-iv, -iva, -ivum, -ivní* (*archiv, ofenziva, aktivum, pasivum, archivní, pasivní*), *-erie* (*drogerie, galerie*), *-emie* (*epidemie, pandemie*). Důvodem změny je nepevná výslovnost samohlásky, pokud jde o její délku. (Tolerance Pravidel se však projevuje v tom, že lze psát také podle předchozí kodifikace *citron* i *citrón, ofenziva* i *ofenzíva* ap. Je to umožněno mimo jiné proto, že starší podoby s dlouhou samohláskou se u jednotlivých slov vžily.) - **Se samohláskou dlouhou** se ovšem píše: *bazén, vazelína, suterén, startér, ateliér, bonboniéra, disciplína* aj. Jde zejména o případy vžitě.

Pozn.: Nová Pravidla neřeší vše – zejména psaní nově přijímaných anglicismů tvořených více slovy. V praxi se dnes hojně kolísá, slova se píše různě, např. se spojovníkem i dohromady (*chill-out // chillout, on-line // online, hands-free sada, handsfree sada*), se spojovníkem i zvlášť (*image-making // image making*), dohromady i zvlášť i se spojovníkem (*fastfood // fast food // fast-food*). Problémy jsou i s písmenkovými slovy jako např. *e-book*, psáno v praxi též i jako *ebook*, s vlastními názvy psanými způsobem pro češtinu neobvyklým (*MicroSoft*). Obecně řečeno - prosazuje se tendence po autentičnosti psaní, tj. podle původního jazyka.

B. Změny ve skloňování a časování

Pokračuje sblížování spisovné kodifikace s normou a územ; jde o proces, který probíhá po celá staletí. U tvarů pokládáných nově za spisovné se velmi často uplatňuje hledisko stylové. Nově kodifikované varianty jsou zpravidla hodnoceny jako hovorové. Hovorovost neznamena nespisovnost, ale stylovou diferenciaci tvarů na ose knižnost - neutrálnost - hovorovost.

Nově kodifikované tvary sloves:

a) slovesa vzoru **sázet** mají v 3. osobě č. mn. nyní dvojí tvary: oni sázejí i sází, rozumějí i rozumí, šedivějí i šediví atd. Můžeme tedy napsat: *Přímořská letoviska sází (i sázejí) na mládí a zábavu. - A že si dnes v parlamentu tak dobře rozumí (i rozumějí) komunisté se členy ODS? - A navíc, jak těm pánům šediví (i šedivějí) vlasy, ...;*

b) slovesa tvořená předponami od slovesa **býti**, tj. **nabýt, přibýt, dobýt** (*města, postavení*) atd., mají vedle tvaru *nabudu, nabudeš ...* také nově *nabydu, nabydeš, ...* Z hlediska stylistického jsou podoby *nabydu, nabydeš, ...* hovorové. Můžeme tedy psát: *Pokud bude tato novela schválena, nabyde účinnosti 1. ledna 2004. - K současnému počtu 360 městských bytů*

přibude dalších dvaadvacet, které se nyní budují s pomocí státní dotace,

e) sloveso **moci** v 1. os. č. j. vedle *já mohu* má také spisovný tvar *já můžu*, v 3. os. č. mn. vedle *oni mohou* také *oni můžou* (*můžu, můžou* byly dosud pokládány za nespisovné);

d) slovesa 3. třídy vzoru **krýt** mají nově v 1. os. č. j. tvar *kryji* i *kryju*, v 3. os. č. mn. *kryjí* i *kryjou*; u sloves typu **kupovat**: *já kupuji* i *kupuju*, *oni kupují* i *kupujou*; *děkuji* i *děkuju*, *děkují* i *děkujou*; podobně *malovat*, *milovat*, *ohrožovat*, *předepisovat*, *upozorňovat* a další slovesa s domácím základem. Dvojí tvary mají i slovesa s cizími základy, která jsou rázu hovorového (*mailovat*). Za spisovné se nepokládají tvary na *-u* a *-ou* u sloves jako *absolvovat*, *promovat*, *ordinovat*, *kodifikovat*, *stylizovat* aj.

Nově kodifikované tvary u číslovek:

a) tři, čtyři:

V 2. pádě mohou mít tvary *bez tří* i *třech*, *bez čtyř* i *čtyřech*. Tvary *třech*, *čtyřech* jsou ale stylově jsou hovorové. Můžeme tedy napsat: *Nová Ves zahajovala sezomu v Železném Brodě bez třech hráčů. - Hráli jsme bez čtyřech hráčů základní sestavy;*

b) číslovky složené

- s číslovkou jeden:

Dříve bylo pokládáno za správné jen *dvě stě jeden člověk*, *dvě stě jedna koruna*, *dvě stě jedno euro*. Dnes je možné i *dvě stě jedna lidí*, *korun*, *eur*, např. *dvě stě jedna lidí při havárii letadla zahynulo;*

- s číslovkami dva, tři, čtyři:

dříve bylo možné jen *sto dva závodníci* (*dvě stě dvě koruny*, ...) – dnes i *sto dva závodníků*, ...: např. *Závod dokončili sto dva závodníci i závod dokončilo sto dva závodníků*. Podobně je tomu i v dalších pádech: *Měsíčně bere devatenáct set devadesát jedna eur* (i *devatenáct set devadesát jedno euro*). - *Závodník získal sto třicet čtyři bodů* (i *sto třicet čtyři body*). - *Zaplatili čtyři sta padesát dvě korun* (i *čtyři sta padesát dvě koruny dvě koruny*).

Nově kodifikované tvary u zájmen můj, tvůj svůj

Pro ženský rod čísla jednotného je možné *má / moje přítelkyně*, *mé / mojí přítelkyně*, *mou / mojí přítelkyní*; např.: *Moje přítelkyně má černého pudla. Ten bez mojí přítelkyně nedá ani ránu.*

C. Nová slovní zásoba

Přejdu nyní k nové slovní zásobě.

Společenské změny po r. 1989 se pronikavě projeví i ve slovní zásobě.

1. Vědomé navázání na demokratický politický systém předmnichovské republiky vedlo k **obnovení (revitalizaci)** některých výrazů a termínů typických pro tuto dobu:

Jsou tu znovu *starostové a městská zastupitelstva, Parlament a Senát, primátoři, kancléř, hejtman*. Výraz *předseda* je nahrazován slovem *prezident*: *prezident banky, prezident správní rady*. Místo *předseda vlády* se často užívá *premiér*. Místo *požárník – hasič*.

2. Stejně jako jiné jazyky čeština se neubráníla **přejímání** slov a sousloví, doplňování nových významů podle angličtiny. Nové je např. *farmář* (užívané místo *sedlák, rolník, hospodář, zemědělec*), *leasing, dealer, management* (tj. vedení podniku; systém i metody řízení podniku), *pozice*, tj. místo, funkce v zaměstnání. (Např. se objevují inzeráty: *Přijmeme na pozici učitele Č-A.*)

Anglicismy se týkají veřejného života (*summit, briefing*), uplatňují se v názvech oborů (*public relations*), ve sportu (*snowboard, snowboarding, skateboard, skateboarding, rafting, helibiking, heliskiing, kaňoning, zorbing; halfpipe*), užívají se pro označení společenských jevů, pro názvy osob (*lobbying, underground, skinhead, redskin, hammerskin; gambler, gambling, streetworker*). Velké množství jich najdeme v oblasti počítačů, v oblasti technických zařízení a přístrojů (*server, e-mail; notebook, laptop, handheld, počítač malých rozměrů, spam, spamming; hacker, hacking, cracker, cracking; browser*). Užívají se v podnikové, obchodní, marketingové sféře. Jako příklad můžeme zde uvést názvy osob podle funkce a činnosti. Je přitom nápadné, že podoba názvů kolísá mezi podobami podle angličtiny a podobami počeštěnými: *marketing manager, marketing manažer, marketingový manažer; product manager, produkt manažer, produktový manažer; project manager, projekt manažer, projektový manažer; training manager, training manažer, tréninkový manažer*. - Výrazný je jejich výskyt v oblasti hudby, zasahují do oblasti cestovního ruchu (např. zájezdy *last minute*), označují psychické jevy (*burnout*), týkají se životního stylu (*piercing*).

Invaze angličtiny

K tomuto stavu se zaujímají různé, jak kritické, tak i pragmatické postoje. Skutečností je, že angličtina se šíří v oblasti vědy, ekonomiky, financí, v profesní mluvě, v mluvě mládeže.

Pro ilustraci **Jak se mluví v reklamních agenturách**

A: Už jsi dostal ten brief?

B: Na ten pitch, co jsme probírali na statusu?

A: Ne, myslím rebrief od klienta, jak jsme se v mediamixu kvůli jiné cílovce rozhodli dát skoro celý budget na printu.

B: To nebudou spoty? Proč jsem pak dělal deset storyboardů a ten animatik?

A: Sorry, zkoušeli jsme to prokomunikovat ...

B: Tak mi to mailni. Kdy je deadline? Budeme dělat nějaký mítink?

Pozn.: Nárůst anglicismů má své stinné stránky i v pravopise (o tom byla řeč), ale i ve výslovnosti. V řadě případů se kolísá. Např. *management* je vyslovováno menydzment i manažment, *redesigne* jako redyzajn nebo ridyzajn, *e-banking* je vyslovováno jak i-benking nebo i-banking, tak e-benking nebo e-banking; *cyberpunk* mívá výslovnost sajbrpank i kyberpank, *puzzle* se vyslovuje pucle i pazl.

Současný nárůst přejímání z angličtiny má však svůj protějšek v protichůdných tendencích:

a) k přejímkám se **dotvářejí** slova v našem českém prostředí,

b) některé nové přejímky **ustupují z užití**.

a) Několik příkladů svědčících o **vytváření domácích protějšků**: *hacker* – průnikář, *pager* – pípátko, *trackball* – kulička, *beachvolejbal* – plážový volejbal, *skateboardista* – prkýnkář (domácí prostředky se ale stylově liší), *second-hand* – sekáč, *harassment* - harašení.

Vytváření domácích protějšků najdeme ve sféře oficiální komunikace, tj. v oblasti administrativně-právní, politické (*veřejný ochránce práv* – *ombudsman* (ze švédštiny, ale přejato prostřednictvím angličtiny), *prosvěcování* // *prosvícení* - *screening*, tj. technické porovnávání, porovnání právních norem s normami EU), v oblasti ekonomické, obchodu, reklamy, bankovníctví, sportu (*neznačka*, *neznačkový k no name*, *řízení rizika* k *risk management*, *přímé bankovníctví* k *direct banking*, *páka* k *armsport*, *wrestling*, *(po)uliční fotbal* k *streetball*, *plážová házená* k *beachhandball*).

V oblasti výpočetní techniky a komunikačních technologií mají domácí protějšky jak ráz termínů, tak patří k výrazům slangovým. K termínům se např. řadí slova jako *prohlížeč* (k anglicismu *browser*), *brána* (k *firewall*), *reklamní proužek* (k *banner*), k slangovým slovům např. *kulička* (k *trackball*).

b) **příkladem na rychle mizící** anglicismy jsou slova jako *goodwill*, tj. dobrá pověst, renomé firmy, výrobku, nebo *entertainer*. Místo něho se vžilo české slovo *bavič*.

III. Čeština veřejná

Začněme jazykem **politiky a politické publicistiky**.

V porovnání s předlistopadovou dobou se slova a slovní spojení velice změnila. K těm, která jsou velmi frekventovaná, patří *totalita* (lidově se říká *za totáče*), *konsenzus*, *kauza*. Mluví se *o starých strukturách*. Pro otevřenost politických přístupů se užívá synonym *čitelný*, *průhledný* nebo *transparentní*. Charakteristická jsou také obrazná sousloví (frazémy) jako *praní špinavých peněz*, či *světlo na konci tunelu*, *tlustá čára za minulostí*, *převléknout si kabát* (= změnit politické názory, příslušnost k politické straně), *zamést něco pod koberec*, *utahovat opasky* (= uskromnit se), *špička ledovce*, *neviditelná ruka trhu*. Politický systém je charakterizován jako *barevné spektrum*, o složení vlády se hovoří jako o *duhové koalici*, ale také jako o *jednobarevné* či *vícebarevné* nebo *mnohobarevné*. Chce-li se vyjádřit politický, ideový charakter strany, pak se setkáváme s přívlastky jako *pravocentristický*, *pravostřednělevý*, *pravostředový*, nebo *levocentristický*, *levopravý*, *levostředný*, *levostředový*, *levostředý* popřípadě *středolevý*. Strany se označují podle jejich symbolů - *stranou modrého ptáka se rozumí Občanská demokratická strana*, *strana rudé růže je strana sociálně demokratická*.

Jazyk politiky, politiků i politické publicistiky se ovšem rychle mění. Slova nebo slovní spojení, která lze označit za klíčová pro minulé desetiletí, tj. *sametová revoluce*, *privatizace*, jsou dnes „méně aktuální“. Na jejich místo nastupují slova spojená se stavem hospodářství (proslulé je *tunelování*), s Evropskou unií aj. Ve spojitosti s Evropskou unií se často využívají složeniny s první částí euro-: *euroskeptik*, *eurooptimista*, *eurobyrokracie*. Najdeme mezi nimi i slova, která vyjadřují různé kritické postoje, jako *eurofobie*, *eurojazyk*, *euronadšenec*, *euromaniak*.

Čeština a nové možnosti komunikace

Nelze ovšem zůstat jen u jazyka politiky – do našeho života vstoupily mobilní telefony a Internet a s nimi slova - nikoli jen odborná, nebo slangová -, ale slova, která se všeobecně užívají či alespoň jsou známá. *E-mailujeme* nebo *mailujeme*, *internetujeme* a také *brouzdáme* nebo *broušíme* po Internetu. Rovněž můžeme na Internetu *prointernetovat*, *probrouzdat* popřípadě *probrousit* hodně času a i peněz. Můžeme také navštívit *e-obchody* a objednat si

zboží. Využíváme *e-banking* nebo *telebanking* a jiné formy bankovních služeb. - Posíláme *esemesky* čili jinak *textovky*, tedy *esemeskujeme*. Telefonujeme prostřednictvím *mobilního telefonu* neboli *mobilu*, a tudíž jsme *mobilsté*, *mobiláři* nebo *mobiláci*. Jsme-li majiteli mobilu zn. Siemens, pak jsme *siemensáři*, máme-li Nokiu – pak *nokiáři*. Sám mobilní telefon není jen *mobil*, ale také *mobilka*, Je-li hodně malý, pak i *miminko*.

Zůstaneme-li ještě u tématu, nosiče dat jsou *céděčka*, případně *sídýčka*, *digitální videodisk* (DVD) je *dévédéčko* nebo *dývidýčko*.

Ale to již se dostáváme k další vlastnosti češtiny.

Čeština hravá aneb čeština v neformálním vyjadřování

Ne všechna slova jsou oficiální, ne všechna nová slova se používají při veřejné komunikaci. A právě v neoficiální, neveřejné komunikaci často nacházíme schopnost češtiny postihnout věci, jak se mají.

Tak např. *botička* je zařízení nasazované na kolo auta, využívané policisty, aby při nesprávném parkování se nemohlo s autem odjet, a *botičkář* je policista, který tyto botičky nasazuje na kola. *Hluchavka* je příslušník dopravní policie, který má bílou čepici. - O počasí nás informují moderátoři, které nazýváme *rosničky*, *rosňáci*, *rosničkáři*. - Český člověk často trpí depresí, a tak pro ni utvořil výrazy *depka*, *depina*, sám je *depesista*, *depesář* nebo *depkař*. Jiní lidé jsou ovšem *pohodáři* či *pohodáci*. Holdujeme-li něčemu nad míru, a nemusí to být vždy práce, vyjadřujeme svou závislost pomocí výrazu *-holik* (podle *workaholik*). Jsme pak třeba *čokoládoholici* nebo *jabkoholici*.

A ještě několik nových slov z oblasti lidských vztahů - tentokrát milostných a rodinných: Sukničkář je *kočkohonič*, *kočkolapka* nebo *kočkobalka* je auto i motorka pro získávání přízně krásných dívek, žen, tedy „koček“. Milované ženě můžeme říkat *klenotka*. - Milostné a rodinné vztahy se ovšem také rozpadají a pak je zde často používán výraz *ex-*: *exmilenka*, *exmilenec*, *exmanžel*, *exmanželka*. O *exmilence* a *exmanželce* můžeme ale také hovořit jako o *bejvalce*. Potenciální rodinné vztahy vyjadřujeme často pomocí výrazu *skoro-*: *skoromanžel*, *skorosnacha*, *skoroženich*, *skoromanželka*. Avšak žije se také *singl*, nebo jen s přítelkyní, či přítelem.

Co máme v oblibě, aneb co je módní a čeho je moc

Tady mají své místo výrazy s *-manie*. Zůstaneme jen u malé ukázky toho, v čem máme „oblibu“. Jak ukazuje slovo *automanie*, máme nadměrnou oblibu v autech, slova

potteromanie, bondomanie, capriomanie zase svědčí o módní oblibě literárních, filmových hrdinů, herců, *cestomanie* o vášni cestovat, *titulomanie* o touze mít titul doktor. Co vyjadřují slova jako *keltomanie, mobilomanie* nemusíme snad vysvětlovat. - Výrazy pro to, co máme v oblibě, co nás velice zajímá, zpravidla nejsou osamocené. Často k nim existují slova, která označují nás, lidi. A tak máme v češtině slova jako *mobiloman, e-mailoman, keltoman, kinoman* a další jim podobná. Čeština se ovšem nespokojuje s částí cizího původu *-man*, ale používá i domácí prostředky *-mil* a *-mílec*. Tak existují mezi námi *čajomilové* nebo *čajomilci, filmomilové* nebo *filmomilci, keltomilové* i *keltomilci*.

A když je něco nadměrně velké, nebo naopak velmi malé? Zde užíváme *hyper-, mega-, giga-* i české *vele-*; pro to, co je velmi malé *mini-, mikro-* nebo *pidi-*. Několik příkladů pro dokreslení: *megaprodejna, makroprodejna, gigaobchod, gigaobchodák* (na pozadí slova *gigamarket*), *velevýstava, velestrom; minikauza, miniaféra, minifirma, pidikauza, pidiaféra, pidifirma*.

Novou slovní zásobu v češtině nemůžeme zúžit jen na nová slova, na nové významy slov.

Vznikají také nové frazémy. Připomeneme proto alespoň některé:

dobíjet si baterky = dodávat si pomocí něčeho energii

mrtvý brouk (být mrtvým broukem, chovat se jako mrtvý brouk) = kdo předstírá, že se ho určitý problém netýká

být za vodou = dostat se z finančních potíží

být vysmátý = být v pořádku, být spokojený

šlehačka na dortu, třešinka na dortu = to nejlepší, co je navíc, co je ozdobou něčeho

a nakonec několik podle angličtiny: *být in, být out, být cool, být free*

IV. Neuralgické body češtiny, aneb o čem se hojně diskutuje

1. Čeština jako malý jazyk. S vážností se diskutuje o češtině, zda ji vytlačí angličtina.

V češtině se totiž neobjevují jen slova přejatá z angličtiny. Podle angličtiny se začaly užívat některé větné konstrukce (*příjemná věc to není, protože to je o důvěře; je to o tom, aby existovaly učebnice k programům; je to o tom, jak získat pro dané pracoviště finanční prostředky; politika je o boji o moc*); u výrazů v platnosti přívlastku nebývá jasná

slovnědruhová platnost jména - v případech spojení jako *cash platba* – *platba cash není jasné* zda cash je zde podstatné jméno, nebo přídavné.

2. Diskuse kolem názvu Česko

Živou diskusi vyvolala potřeba jednoslovného, zástupného názvu pro naši republiku. Šlo o takovou podobu názvu, která by se mohla užívat vedle oficiálního sousloví *Česká republika* jako kratší označení. Zejména se diskutovalo o podobě *Česko*. – Nemohu zde celou situaci rozebrat podrobně, připomenu jen některá fakta, která hovořila ve prospěch podoby *Česko*: Název *Česko* není nový. Nejstarší zachycený doklad pochází z r. 1777. Během 19. století se *Česko* objevovalo sice poměrně řídko, ale užívalo se již také jako název pro celé české země. *Česko* je tedy výraz podstatně starší než název *Československo*, resp. *Československá republika*. Nevznikl až mechanickým odtržením první části názvu. Z hlediska slovtvorného jde o slovo správně utvořené. - Z uvedené argumentace si můžeme představit, že situace nebyla jednoduchá.

3. Přechylování

Vytváření ženských příjmení z příjmení mužských pomocí přípon –ová (Novák – Nováková), –á (Nový – Nová) se nazývá přechylováním. Hojně se diskutuje, zda je náležité, aby se přechylovala cizí příjmení přejímaná do češtiny nebo v ní užívaná (zda paní Winter, nebo Winterová ap.). Legislativní úprava částečně již tuto situaci řeší. Ocituji zde proto její znění: „*Příjmení žen se tvoří v souladu s pravidly české mluvnice. Ukládá-li to mezinárodní smlouva, uvede matriční úřad na žádost nositelky příjmení v matričním zápisu vedle příjmení ženy podle pravidel české mluvnice i toto její příjmení ve formě, která pravidlům české mluvnice neodpovídá; z těchto dvou forem příjmení může nositelka příjmení užívat jen jednu formu, kterou si zvolí při podání žádosti, a ta se uvede v matričním dokladu.*“

IV. Závěrem

Věnovali jsme se proměnám češtiny. Mnoho věcí zůstalo stranou, mnohých jevů jsme se zde jen dotkli. Shrneme-li poznámky, které byly zde řečeny, dospíváme k závěru, že čeština vyžaduje jak naši pozornost, tak trvalou péči.

Olga Martincová, Praha

Vazene damy a panove,

dovolte mi abych Vas oslovila jmenem vladni agentury CzechTourism, kterou mozna znate podle jejího starsiho nazvu Ceska centrala cestovniho ruchu. Patrimo pod Ministerstvo pro mistni rozvoj a nasim poslanim je propagace nasi republiky jako krasne a bezpecne turisticke destinace v zahranici. Ve 20 zemich sveta mame sva zastoupeni, jejichz seznam najdete na nasem webu. A take vice informaci se o nasi praci muzete dozvedet na www.czechtourism.cz.

Mame castecne zpravy o Vasich aktivitach, ale byli bychom radi, kdybyste nas mohli informovat o Vasich vetsich akcich, a to pokud mozno ve vetsim casovem predstihu, abychom se mohli domluvit na forme nasi participace. Byla bych rada, kdybyste nam napsali Vase predstavy, jak bychom mohli s Vami spolupracovat.

My Vam muzeme v teto chvili nabidnout pomoc v nekolika aspektech. Pokud budete potrebovat pro nejake propagacni materialy **fotografie** Ceske republiky, muzete je pouzit i na Vasich webovych strankach, nabizime Vam na internetu velmi obsahly soubor kvalitnich fotografií. Fotogalerie ma svou vlastni elektronickou adresu: <http://photo.CzechTourism.com>. Fotografie se tematicky vazi k marketingovým tematum agentury CzechTourism. Temi jsou: Kouzlo hradu, zamku a historickych mest, Zdrava a aktivni dovolena, Zlata Praha, Lazne: misto pro odpočinek a potesení, Cirkevni pamatky a poutni mista, Kongresova a incentivni turistika. Ve vyssi kvalite jsou k dispozici na CD ROMech.

Galerie je take dostupna z obou internetových portalu CzechTourismu: www.czechtourism.com a www.CzechTourism.cz. K navsteve Vam doporučujeme predevsim portal www.CzechTourism.com, který nabízi vycerpavajici **informace o Ceske republice** v devíti jazykovych mutacich. Jejich počet se neustale rozsiruje. I tyto texty muzete vyuzit. Milym prekvapenim na strankach [www.CzechTourism](http://www.CzechTourism.com) je take zbrusu nový propagacni **filmovy spot** o Ceske republice v delce 3,5 minuty. Jmenuje se priznacne: Czech Republic A tough of magic.

Kontakt v Ceske republice: CzechTourism, Vinohradska 46, 120 41 Praha 2.

S temi z vas, kteří přijedete do Prahy v prosinci na pozvani redakce Ceskeho dialogu, se tesim na osobni setkani, nebot i ja jsem dostala nabidku k ucasti na tomto veceru.

Tesim se na Vase odpovedi a na budouci spolupraci.

Zdravim Vas z Prahy

Sylva Santarova
Public Relations Manager

CzechTourism
Tel. +420 221 580 615
Fax +420 221 580 715
<http://www.CzechTourism.cz>
<http://www.CzechTourism.com>

ZASLÁNO

V každém novém čísle Nizozemských listů jsem se nejvíce těšil na příspěvky Babči. Nechával jsem si je vždy až úplně na konec, jako tu třešničku na dortu. Články mě vždy potěšily – někdy jsem se smál více a jindy méně, někdy jsem dokonce nesouhlasil, ale vždy jsem dostal slušnou dávku podnětů k přemýšlení. Díky, Babčo!

Naposledy jsem byl ale zklamán. V celém čísle nebyl od Babči jediný článek – což samozřejmě bylo na obsahu poznat.

Co se s Babčou stalo? Nedalo mi to spát, a tak jsem se pustil do pátrání. Vše mi až osvětlil následující rozhovor se zasvěcenými členy redakce. Snad tu záhadu pomůže rozřešit i vám....

Dědek: Ty víš, co se s Babčou stalo? Nezamilovala se nám náhodou a neodešla za hlasem svého srdce?

Hadaja: Ale ne. Babča je zamilovaná už leta letoucí, takže v tomto směru žádné velké výkyvy nejsou.

Dědek: Nebo snad odešla na mateřskou jako jiní členové redakce? Že by byla spokojená maminka s nějakým malým robětem a pro samé opatrování, hýčkání, mazlení a pečování neměla čas ani inspiraci na vtipné články do Nizozemských listů?

Hadaja: Vždyť víš, že to by nám Babča v žádném případě neudělala. Je sice fakt, že se v jejím okolí vyskytují někteří jedinci hodni opatrování, hýčkání, mazlení a pečování – o lásce jsme už hovořili. Mimo ni má Babča ještě potvůrku jakousi, psíka. Ale ani láska ani psisko by ji nedokázali obloudit natolik, aby nám nic nenapsala.

Dědek: Aha, tak to se asi odstěhovala!

Hadaja: Co tě vede! Babča a stěhovat se! Vždyť víš, že má ráda svůj klid a pohodlí. V některých svých článcích sice vystupuje progresivně, ale my víme své.

Dědek: Pak mě už jako jediné možné vysvětlení napadá nějaká zákeřná choroba způsobující ochrnutí prstů, zatmění mozku nebo celkovou paralýzu....

Hadaja: No, naštěstí ani jedna ze zmíněných variant se neodehrála. Nicméně choroba zlobila. Babča je totiž náruživou fanynkou žehlení a lehké atletiky. Jednoho dne se rozhodla, že se pokusí oba tyto koníčky zkombinovat a žehlící přeskakovala prkno. Dovedeš si představit, jak to dopadlo! Nakonec jí dalo práci sledovat atletiku byť jen v televizi.

Dědek: Pak už mě napadá jediné, že Babčinu rodinu poskytl nějaká lapálie: zavirovaný počítač, na kterém se místo písmenek objevují jenom všelijaké breberky, či snad vyschlý kalamář a v nejhorším případě dokonce zkrachovalý strojek na espresso, a tudíž nedostatečný přísun kofeinu.

Hadaja: I tyto aspekty hrály svou roli. Ale opět opakují: Babča není žádná bábovka, aby kvůli takovým malichernostem nechala své čtenáře ve štychu.

Dědek: Tak už opravdu nevím.

Hadaja: Tak Dědku, zapoj své mozkové závity! Chceš-li jí poděkovat, tak tak učiň. Vždyť je za co!!!

S Hadajou rozmlouval Dědek.

Den Zlína v Groningenu

Dne 5. listopadu se uskutečnil Den Zlína v Groningenu, který pořádaly společně radnice města Groningen, hospodářská komora Groningen, regionální rozvojová agentura pro severní Nizozemsko a další subjekty, z české strany se na přípravě akce podíleli: město Zlín, společnost JMV – RPIC spol. sr.o. a ZÚ Haag. Mezi městy Zlín a Groningen již po dobu více než 10 let existuje živá partnerská spolupráce a Den Zlína v Groningenu toto partnerství zajisté potvrdil a upevnil.

Cílem celého projektu bylo podpořit rozvoj ekonomických vazeb nejen mezi městy, ale i regiony Groningen a Zlín. Hlavní součástí akce byla návštěva podnikatelské mise ze Zlína v Groningenu. Celkem se mise zúčastnilo 15 firem z nejrůznějších oborů, jejichž program byl pečlivě připraven dvěma soukromými společnostmi na české i nizozemské straně. Každému z českých podniků byla nabídnuta možnost jednání s minimálně třemi nizozemskými firmami, jako potenciálními partnery, a to na základě předem specifikovaného zájmu českých firem. Projekt proběhl v době největšího veletrhu podnikatelských subjektů v severním Nizozemsku – Promotie Dagen voor het bedrijfsleven Noorden Nederland, na kterém měli české firmy možnost se také prezentovat.

V rámci akce proběhl odborný seminář, který otevřel velvyslanec ČR v Nizozemsku P. Kubernát s vystoupením na téma ČR a její budoucí působení v EU a perspektivy česko-nizozemské obchodní spolupráce. Na semináři za českou stranu také vystoupil M. Činčura z kanceláře CzechInvestu v Bruselu s nabídkou investičních pobídek ČR pro zahraniční investory, a zástupci města a regionu Zlín s prezentací obchodní mise. Za nizozemskou stranu se prezentovala agentura EVD s nastíněním možností nizozemských podniků na českém trhu v oblasti exportu a outsourcingu. Jako

perspektivní obory pro nizozemské firmy v ČR byly prezentovány environmentální technologie, potravinářský průmysl, turistika a cestovní ruch, automobilový průmysl a metalurgie. Jako již tradičně na obdobných akcích, vystoupili na semináři i dva zástupci nizozemských firem se svojí osobní zkušeností s podnikáním s ČR. Tentokrát byly pozvány exportní firma Bozo Metal a firma Wiering, která v ČR vyrábí kontejnery. Obě vystoupení, která byla zaměřena velmi prakticky na konkrétní zkušenosti, vyzněla pro ČR pozitivně.

V průběhu celého dne byl pro velvyslance ČR připraven samostatný program, který kromě otevření ekonomického semináře zahrnoval setkání se starostou města Groningen, zástupci univerzity v Groningenu a ředitelem hospodářské komory (KvK).

Celá akce byla organizačně velmi dobře připravena a zástupci českých firem, se kterými měl na závěr celého dne pan velvyslanec možnost osobně pohovořit, odjížděli spokojeni s novými zkušenostmi a získanými novými kontakty.

Dagmar Minaříková, 13.11.2003

ČESKÉ UMĚNÍ V ROTTERDAMU DÁŠA VAN DER HORST

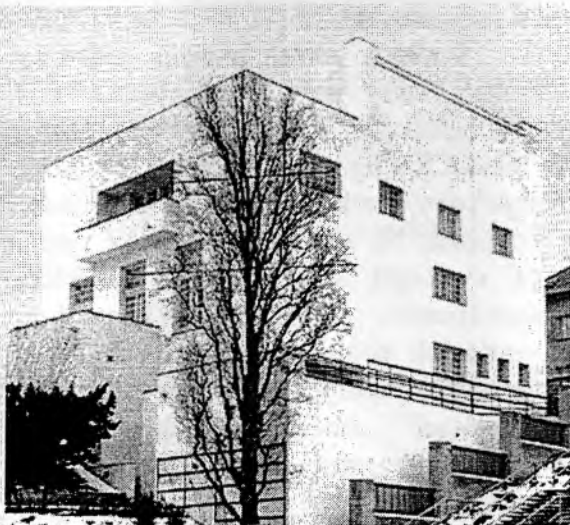
Shodou okolností se příští rok stane Rotterdam Mekkou českého umění: od konce ledna do května pořádá De Kunsthal výstavu „Alfons Mucha – mistr secese“, v červnu až srpnu bude v Chabot Museum výstava o rekonstrukci pražské Müllerovy vily od architekta Adolfa Loose a na podzim se můžeme těšit na výstavu děl Ladislava Sutnara v muzeu Boijmans van Beuningen. Takže více méně po celý rok se může návštěvník těšit z velmi kvalitních výstav tří osobností.

Všechny tři výstavy mají společný nejen český prvek, ale zároveň i mezinárodní charakter: všichni umělci jezdili po světě, čerpali nové podněty a naopak ovlivňovali své okolí. Blízký je též časový horizont, ve kterém jednotliví umělci žili. Přes tyto jednotící prvky bych se v krátkosti ráda soustředila na jednotlivé osobnosti a typ výstavy.

Snad nejrozsáhlejší bude výstava o A. Muchovi. Vystaveny budou jeho díla jak ze státních muzeí a galerií, tak ze soukromých sbírek i z rodinného archívu. Rovněž co se týče děl samotných, mohou se návštěvníci těšit nejen na malby, kresby a tisky, ale i na fotografie, šperky a další umělecké předměty. Mucha totiž nebyl pouze grafikem a tvůrcem světoznámých plakátů, svým všestranným nadáním zasahoval do různých uměleckých oborů: sochařstvím počínaje a divadlem konče. Tento umělec, který od roku 1860 pobýval v různých koutech světa (Vídeň, Mnichov, Paříž a New York) a který se postupem času proslavil jako „mistr secese“, kupodivu zatím neměl v Holandsku žádnou samostatnou výstavu. Naštěstí hodlá De Kunsthal tento nedostatek napravit.

Právě autor vily, která je předmětem druhé výstavy o rekonstrukci Müllerovy vily, Adolf Loos se ve svém díle radikálně rozešel se secesí a veškerým figurálním a ornamentálním dekorem, který nahradil přirozenou strukturou vybraných kamenů, dřev a dalších ušlechtilých materiálů, a zavedení pojmu "Raumplan" (prostorový plán) do architektonické praxe. Ačkoli se sám Loos za architekta nepovažoval, ovlivnily jeho názory a dílo nejen generaci současníků, ale i jeho vliv je patrný i v postmoderní architektuře. Přestože výstava se bude dotýkat pouze určitého aspektu (tj. rekonstrukce) této unikátní památky moderní architektury, doufáme, že i tato malá část návštěvníkům podá alespoň základní informace o stavbě, která svým významem a pozoruhodností nemá

na území České republiky obdoby a ve světě patří mezi šest nejvýznamnějších vilových domů 20. století. Výstavu ozvláštňují i fakt, že Museum Chabot je umístěn ve funkcionalistické vile z roku 1938 od architekta G. W. Baase.

Rovněž Ladislava Sutnara nejlépe charakterizuje slovo „průkopník“, neboť odvážně uskutečňoval to, co dnešní generace považuje za samozřejmost. Podobně jako u Muchy a Loose je i Sutnarova šíře aktivit ohromující: inspirován Bauhausem modernizoval design užitkových předmětů a

publikací, hraček a loutek, architektury, výstavnictví a odborného školství. Představy o budoucnosti ho přivedly až k základům informačního designu – v současnosti tou nejpřirozenější záležitostí mladé generace. Výstavu bude tvořit zmenšený výběr z právě probíhající retrospektivní výstavy o díle Ladislava Sutnara, která se koná v Jízdárně Pražského hradu.

Všechny tři výstavy můžeme čtenářům víc než doporučit! Na viděnou v Rotterdamu!

ZAJÍMAVOSTI Z KULTURY JANA ŠEDIVÁ

V Havlíčkově Brodě začala výstava současné ilustrační tvorby

S nejnovějšími ilustračními trendy se mohou seznámit návštěvníci Galerie výtvarného umění v Havlíčkově Brodě. V rámci Podzimního knižního trhu zde probíhá 11. ročník výstavy *Současná česká ilustrační tvorba*. Přibližuje díla téměř třicítky renomovaných i začínajících výtvarníků. Autorům výstavy se podařilo vytvořit vyvážený celek, který ukazuje, jak rozmanité může být výtvarné pojetí ilustrátora, a vypovídá o tom, že ilustrace je plnohodnotným výtvarným dílem. Havlíčkobrodská galerie se na českou ilustraci, kresbu a grafiku specializuje už 38 let, v depozitářích galerie jsou ilustrace k 3600 knižním titulům. Organizátoři projektu chtějí odborníky i laiky pravidelně seznamovat s rozmanitou prací výtvarníka s textem.

Uměleckoprůmyslové muzeum pořádalo výstavu designéra Sutnara

Výstava prací designéra Ladislava Sutnara, která se konala v Jízdárně Pražského hradu, skončila v polovině listopadu. Rozsáhlá přehlídka prací průkopníka moderního designu se jmenuje *"Praha - New York - Design in Action"*. Je první retrospektivou česko-amerického designéra a objevuje i jeho volnou malířskou tvorbu. Design stále ještě stojí na okraji pozornosti široké veřejnosti. Avšak pro ty, kteří o něj mají zájem, je výstava velkým objevem a příjemným překvapením. Ladislav Sutnar (1897 - 1976) patří k zakladatelům českého moderního designu. Díky svým tvůrčím, ale i organizačním schopnostem výrazně ovlivnil životní styl středních vrstev předválečného Československa. Po odchodu z Československa se připojil k avantgardě v USA. Výstava má osm částí, z nichž každá představuje jeden z oborů

Sutnarovy činnosti. Začíná u moderních hraček, věnuje se typografii, životnímu stylu, výstavnictví i reklamním projektům.

Soutěž Czech Press Photo vyhrál snímek českého sedláka

V soutěži novinářské fotografie Czech Press Photo 2003 zvítězil snímek fotografa Ibry Ibrahimoviče Příběh sedláka Rajtera, který ukazuje okamžiky každodenního života venkovské rodiny. Tato fotografie je symbolem opravdového štěstí. Porota byla potěšena, že tentokrát mohla vybrat fotografii, která se vymyká ze záplavy snímků zobrazujících lidské utrpení. Devátého ročníku foto-žurnalistické soutěže se zúčastnilo 202 fotografů, kteří přihlásili 2474 fotografií. Porota udělila kromě hlavní ceny v osmi kategoriích dalších osm prvních, druhých a třetích cen s finančním ohodnocením. Držitel Fotografie roku dostal i první cenu v kategorii Každodenní život.

Projekt Cinedays v ČR představuje evropské filmy

Přiblížit významná díla evropské kinematografie především mladým divákům je cílem mezinárodního projektu Cinedays, který začíná i v České republice. Pražské kino Ponrepo zařadí retrospektivu děl klasika německého expresionismu Friedricha W. Murnaua a filmy ze zlatého fondu švédské kinematografie, osobně vybrané a komentované Ingmarem Bergmanem. Svým dílem přispěla Asociace českých filmových klubů retrospektivou prací Federika Felliniho v pražském kině Illusion, kde jeho snímky vyplnily devět večerů. Různé evropské kultury se svými tradicemi nabízejí různé pohledy, formy a vlivy na film jako takový. Udržet tuto pestrost je jediná cesta, jak zachránit film před ztrátou jeho kouzla individuálního a originálního vidění světa. Účastí na projektu Cinedays se Česko zařadilo k 23 zemím. V nich myšlenku propagace evropských kinematografií podpořilo 655 společností a organizací. Uvedeny budou ve třech stovkách kin a multiplexů a v programech téměř 40 televizních stanic.

Měsíc česko-slovenské vzájemnosti nabídl desítky akcí

Desítky kulturních akcí v říjnu nabídl Měsíc česko-slovenské kulturní vzájemnosti, který zahájila v pražském Divadle na Vinohradech česká premiéra muzikálu Řek Zorba v provedení nitranského Divadla Andreje Bagara. Inscenace se v metropoli objevila díky Slovenskému institutu v Praze. Institut se podílí i na retrospektivě režiséra Dušana Hanáka, která se při příležitosti jeho pětadesátin koná v sále Městské knihovny, kde byla otevřena expozice dokumentující spolupráci českých a slovenských divadelníků v uplynulém desetiletí. Říjen je už potřetí měsícem, kdy se slovenská kultura představuje českému publiku a naopak. Na Slovensku se představil český humor v podání Divadla Semafor, Divadla Sklep a souboru Bolka Polívky. Nad rámeček této přehlídky vystoupili v Bratislavě členové pražského Divadla Jára Cimrmana. Slovenskou kulturou žilo od 16. do 23. října také centrum Dělník v Brně - Líšni. Nabídlo například večer Milana Markoviče, jehož hosty byli Jitka Molavcová a Peter Nagy.

Česká biblická společnost chystá na příští rok stálou expozici

Česká biblická společnost připraví do konce roku 2004 v Domu bible otevřeném loni v Praze-Kobylisích stálou výstavu. Má vysvětlovat historii a vznik bible, a to od hebrejských textů Starého zákona přes řecký Nový zákon až po osudy bible v českých zemích. Povědomí o bibli a jejím obsahu u nás není dostatečné, mezery ve znalosti bible jsou velké. Česká biblická společnost vydává české bible a podporuje také finančně překlady a tisk biblí v potřebných zemích.

Havlíčkobrodský knižní veletrh navštívilo na 8000 lidí

Rekordních 8000 návštěvníků přišlo letos během dvou dnů na 13. ročník Podzimního knižního trhu v Havlíčkově Brodě. Rekordních bylo také 173 vystavovatelů a množství knihkupců, knihovníků i spisovatelů a doprovodných akcí. Trh se podle většiny nakladatelů vydařil, byla zde ta nejširší přehlídka současné české knižní produkce.

Divadlo neslyším uvádí hru o Malé mořské víle

Unikátní brněnské Divadlo Neslyším uvádí hru o Malé mořské víle. Premiéra proběhla 1. listopadu v Divadle Husa na provázku. Neslyšící herci se ve hře objevili spolu se slyšícími. Tvůrci se na dílo Hanse Christiana Andersena podívali dnešními očima. V tomto vizuálním a zvukovém experimentu budou moci diváci zhlédnout voiceband ve znakové podobě, tedy jakousi rytmizovanou znakovou řeč a poezii, která chce bořit předsudky, například že neslyšící necítí rytmus. Jediný profesionální soubor lidí s poruchou sluchu v Česku založili pod názvem Vlastní divadlo neslyšících v listopadu 1997 absolventi oboru výchovná dramatika pro neslyšící Janáčkovy akademie múzických umění v Brně.

Třináctý ročník Mezinárodního festivalu východoevropského filmu v Chotěbuzi

Třináctý ročník Mezinárodního festivalu východoevropského filmu, který se konal počátkem listopadu v německé Chotěbuzi, skončil udělením cen, které poprvé tvořily sošky nazvané podle tradičního lužicko-srbského jména Lubina. Po loňském triumfu Divokých včel Bohdana Slámy nezůstali s prázdnou čeští tvůrci. Film Michaely Pavlátové *Nevěrné hry* (2003) byl oceněn Cenou Dona Quijota, český snímek *Malá nedělení* Slovenky Miry Fornayové vyhrál v krátkometrážní tvorbě. Hlavní cenu získala Lidyja Bobrová s filmem *Babča* (2003), který je o melancholickém pohledu staré ženy na divoké proměny současné ruské společnosti.

OPRAVA:

V posledním čísle občasníku byl uveřejněn článek paní Ivany Janů. Při prepisování jejího vyprávění došlo k několika chybám, za které se omlouváme.

.. místo že soud skončil svoji činnost musí být skončí svoji činnost až odsoudí všechny závažné zločiny...“

Další oprava je: Mezinárodní zvykové humanitární právo, má být obyčejové humanitární právo.

Ve větě, která začíná ... Tím druhým byl armádní generál...: správně je: ... Tímto druhým byl armádní generál a šéf generálního štábu.

Velkou chybou je v tomto článku anglický název Law: všude, kde je uvedeno Low, má být Law.

Prosím o omluvu.

OZNÁMENÍ

V tomto čísle obdržíte složenky na příspěvek na příští rok. Žádáme vás zdvořile, abyste příspěvky/ předplatné, minimálně ve výši 20,- eur zaplatili na číslo POSTBANK : 606 53 37 do konce ledna roku 2004.

Oznamuje se všem čtenářům, předplatitelům Nizozemských listů, že po závěrečné účetní kontrole bylo zjištěno, že zaplatilo pouze 140 předplatitelů.

Vzhledem k vysokým finančním nákladům jak na tisk, tak na poštovné není spravedlivé, aby byly Listy posílány neplaticím na úkor věrných předplatitelů.

Výbor Spolku se rozhodl, že toto vánoční číslo Nizozemských listů dostanou pouze ti, kteří na tento rok předplatné zaplatili.

DOPIS KRAJANŮM, LIDEM DOBRÉ VŮLE

Vážení a milí krajané,

oslovujeme Vás, protože jsme nejednou seznali, že mnohem více nežli my zde, ve staré vlasti, jste nositeli a strážci pozitivních mravních hodnot, jakými se vyznačovala naše země v dobách Masaryka a Beneše. Většina z Vás odcházela do ciziny právě proto, že jste se nechtěli přizpůsobit pokračujícímu popření duchovního dědictví, vyvěrajícího ze zdrojů křesťanství a antiky. Prokázali jste oddanost původním ideálům, jako je život v pravdě, mravnosti, čestnosti a zdravém vlastenectví. Přáli jste si svobodně tyto zásady předávat nastupujícím generacím. Nejen hrubý komunistický útlak, ale také vnucený postupný morální úpadek společnosti byl pro většinu z Vás zcela nepřijatelný. Proto také při vzájemných setkáních nacházíme u Vás v praktické podobě duchovní a morální hodnoty, kterými žili naši rodiče. Vám se podařilo je uchovat, zatím co zde ve staré vlasti byly postupně umenšovány. Nemalá část národa se až příliš snadno smířovala s úpadkem a zapomenutím starých ctností, jak ji to ordinovali komunisté.

Přes nový nástup svobody a demokracie v uplynulém desetiletí, nedošlo k potřebné obnově etických hodnot ve společnosti. Bezzásadovost, egoismus, bezohledné kořistnictví jako by získaly nové možnosti. Mravní úpadek nabyl alarmujících rozměrů. Na druhé straně se však také setkáváme s lidmi, kteří touží po oživení skutečných duchovních hodnot. Právě ti se v roce 1999 rozhodli založit občanské sdružení Etické fórum ČR a pustit se do zápasu se zlem a zlobou.

Etické fórum České republiky (EF) usiluje o návrat etiky a mravnosti do všech oblastí života společnosti i jednotlivce. Přednostně se zaměřuje na mládež - vyškolilo a školí stovky učitelů, aby byli schopni zavést do škol etickou výchovu, prožitkovou metodu podle španělského pedagoga Roche-Olivara, která se osvědčuje v mnoha zemích světa. Vedle toho má EF sekci pro podnikatele, pro vězeňství, zakládá sekci pro media, školí pracovníky veřejné správy a další. Podrobněji informujeme v našich informačních materiálech, které rádi zájemcům zašleme.

Jsme přesvědčeni, že mezi krajany nalezneme takové, kteří nám rádi s touto záslužnou činností pomohou. Uvítáme zkušenosti, které nám napíšete, nebo je budete schopni osobně přednést při návštěvě republiky. Velmi bychom ocenili každou finanční pomoc - Fórum zápasí s úhradou nákladů za skromnou kancelář a jedinou placenou sílu - sekretářku. Vaše podpora uvolní ruce těm, kteří by měli pracovat v terénu - přednášet, vést semináře a workshopy, organizovat a přesvědčovat.

Věříme, že mezi krajany nalezneme mnohé, které náš záměr osloví a budou ochotni přispět podle svých sil a možností. Pomůžete tak k návratu našeho národa k hodnotám, bez nichž by jej čekal mravní rozvrat a úpadek.

Prosíme, využijte k odpovědi jednoduchý lístek a zašlete nám jej elektronickou nebo standardní poštou. Těšíme se na Vaši zprávu.

V Praze, 1. prosince 2003

PhDr. Jan Šolc, v.r.
 předseda EF ČR

Jiří Drejnar v.r.
 místopředseda EF ČR

Nizozemská zkušenost s integrací postižených

Dovolte, abych se s vámi podělila o několik postřehů, dojmů a úvah z nedávné návštěvy Nizozemska. Navštívila jsem tuto zemi se svou postiženou dcerou. Pobyt byl mimo jiné zaměřen na seznámení se s úrovní a stylem péče o handicapované. Navštívily jsme několik institucí: skupinové bydlení v domcích v běžné zástavbě (nebydlí zde obvykle víc než osm lidí, každý má svůj pokoj, zásadně nebydlí po dvou), denní centrum, chráněné dílny, statek, kde postižení pracovali, a to, co mne nejvíce zaujalo – nová forma individuálního bydlení postižených.

Přestože jsme nebyly v této zemi a v podobných zařízeních poprvé, i tentokrát na mne silně zapůsobily postoje a způsob chování k postiženým: vysoký respekt k jejich osobnosti doprovázený velkou mírou solidarity, prakticky naplňovaným záměrem pomoci, a to jak institucionálně, tak pomocí řady dobrovolníků.

Pro ilustraci: Byly jsme pozvány na nedělní bohoslužbu. Bohoslužby jsou také pro postižené, kostely ve farnosti se střídají. Bohoslužba, na které jsme byly přítomny, byla vedena v liberálním duchu, byla spojena s amatérským divadelním představením. Předem jsem upozornila hostitele, že jsme trochu upovídané a že odejdeme, pokud to překročí únosnou míru. Víte, s jakou reakcí jsem se setkala? Velmi ostrou a negativní: „V žádném případě s ní neodcházej, to ať tě ani nenapadne. Buď na ni hrdá, buď hrdá, že jsi s ní.“ U nás se člověk setkává přece jen s více restriktivním přístupem. Napomínalo by se.

V Holandsku se velmi dbá na to, aby postižený žil co možná nejnórmálnějším způsobem života. Snaží se o integraci. Přejí si a vysoce hodnotí vliv rodiny. Snaží se také v maximální míře zajistit přiměřenou práci pro postižené. Nicméně finanční profit této činnosti je sekundární. Především jde o začlenění postižených do společnosti. A na to holandská společnost poskytuje prostředky. – Několik nejzajímavějších momentů: Postižení sekali dřevo (mimořádně jednoduchým ovládním velmi bezpečných strojů) a na objednávku v malém množství je roznášeli do domácností. Hlavní cíl? Komunikace se zákazníky, pozvání na kávu, rozhovor. Jiný příklad: Navštívily jsme statek, malou farmu. Klienti, kteří tam pracovali, potřebovali práci se zvířaty jako

antistresující moment. Jiní sekali trávu v přilehlém rekreačním místě, hovořili s návštěvníky, byli hrdí na to, že jim připraví hezké místo na kempování. Statek velmi dobře prosperoval. Důvod? Holandská vláda platí majitelům za zaměstnání postižených.

O to v Nizozemsku jde – maximálně integrovat postižené, vytvořit podmínky, aby oni a celá společnost prožili a procítili jejich lidskou cenu a důstojnost.

Dbá se na to, aby lidé s handicapem na určitém místě bydleli, na jiné místo chodili pracovat – ať už do deního centra nebo do chráněných dílen. Zejména pro postižené, kteří bydlí doma, fungují centra, kde pracují dobrovolníci. Tam je možné chodit v odpoledních a podvečerních hodinách „na návštěvu“, když rodiče potřebují odejít. Se sítí center dobrovolníků jsem se setkala zejména v Antverpách, ve Flandrech. I na tuto dimenzi v naší občanské společnosti stále ještě čekáme. Bohužel zájem, vstřícnost, snaha pomoci stále ještě nejsou převažujícím postojem. Každý rodič postiženého u nás se asi setkal i s hrubostí, posměchem, (nejvíce u dětí ve věku základní školy a u některé středoškolské mládeže), ale především s lhostejností, která je v mnoha momentech až bolestná. Zejména když uslyšíte ono módní klišé (které někdo považuje dokonce za inteligentní): „To je váš problém!“ Jistě pak uvěříte, že jsem se cítila skutečně dojata, když si starosta prosperující obce udělal čas na přijetí a dal na sebe kontakt s tím, aby mu byl poslán obrázek. – Poslán byl.

Nejvíce mne ale zaujalo něco, co jsem při svých předešlých návštěvách neviděla. Je to způsob bydlení, který v Holandsku zavádějí a považují ho za model, který by se měl stát standardem. Jedná se o objekty se samostatnými byty pro postižené. Každý má obývací pokoj s kuchyňským koutem, ložnici, koupelnu. V budově jsou i společenské místnosti, kde se mohou klienti scházet. Nutnou pomoc zajišťuje personál. Když jsem hovořila s vedoucím jednoho takového zařízení, řekl, že kromě preferované humánnosti celého konceptu je to ekonomičtější. Uváděl, že při starším modelu skupinového bydlení se přece jen setkával s konflikty, které vyplývaly z rozdílnosti povah, a že v přepočtu na klienta potřeboval daleko víc personálu.

Priznám se, že ač jsem vždy vysoce hodnotila úroveň a přístup Holanďanů k otázce postižených, vždy jsem byla osobně rezervovaná k přijetí skupinového bydlení jako řešení své situace. Tato moje zdrženlivost se nezměnila ani po opakovaných pobytech s dcerou v podobných zařízeních. Preferuji v souladu se světovým trendem život postižených co možná v nejpřirozenějších podmínkách, doma, v rodině, s pomocí stálé asistence. Toto řešení je také nejméně ekonomicky náročné ve srovnání s jakoukoli jinou formou institucionalizace. Avšak tento nový holandský model bydlení – který maximálně respektuje soukromí a osobní styl postiženého vítá individuální, intenzivní kontakt s rodinou a zajišťuje personál pro nezbytnou pomoc – mne velmi zaujal a je pro mne byť druhou, nicméně velmi významnou alternativou řešení.

Za zmínku stojí také holandský adresný způsob financování. Postižený či jeho rodina sami rozhodnou, na jakou službu peníze přeměrují. U nás je finančně stále preferováno místo v ústavu před snahou rodiny žít s postiženým.

Dovolte mi závěrem výzvu. Je adresována všem, kteří skutečně nedovedou nečinně přihlížet. Neočekávám, že se setkám s totožnými podmínkami, se situací, s rodičem který je zcela sám se svým postiženým dítětem, bez jakékoli další rodinné dimenze budoucnosti. Nicméně vyzývám kohokoli, kdo má zájem pomoci řešit situaci: Rodiny postižených, osoby v postavení veřejných činitelů. Ozvěte se. Zkusme věc promyslet, prohodit. Co třeba menší objekt, s třemi, pěti (?) minibyty, které mohou být jak ve vlastnictví, tak v nájmu klientů. – Domnívám se, že toto je skutečně standard, který by byl důstojným řešením situace našich handicapovaných spoluobčanů, standard, který by byl – je – vizitkou kultivované společnosti. To by byl opravdu krásný pilotní projekt. Jsem za tento nový podnět holandské straně vděčná.

Těším se na podněty od vás.

PhDr. Eva Šindelářová

Valašské Meziříčí

(z novin Můžeš, noviny pro šanci a důstojnost pro každého)

Vážení tvůrci i čtenáři Nizozemských listů,

dovolte, abych se zde s Vámi rozloučil, neboť moje mise na zastupitelském úřadě v Haagu se blíží ke konci. Doufám, že jsem svými občasnými zprávami z konzulárního oddělení přispěl k Vaší informovanosti o dění v konzulární oblasti, která byla v mé kompetenci.

Karel Pospíšil,
bývalý konzul

Příspěvek do Nizozemských listů

Byla jsem oslovena paní van Dijk se žádostí o krátký příspěvek do vašeho krajského časopisu. Těší mě, že mohu tímto způsobem pozdravit české krajany v Nizozemsku a zároveň se krátce představit.

Jmenuji se Kateřina Guryčová Láničková a jsem nová konzulka na Velvyslanectví České republiky v Haagu. Vystudovala jsem angličtinu a španělštinu na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně a mezinárodní vztahy na Fakultě sociálních věd Karlovy univerzity v Praze. Na Ministerstvu zahraničních věcí České republiky jsem pracovala v sekci evropské integrace a poté na konzulárním odboru. Do Haagu jsem přijela koncem listopadu s manželem a s osmiměsíční dcerou. Manžel je zatím s dcerou doma, ale v budoucnosti bude natáčet krátké filmové dokumentární příspěvky z Nizozemska pro Českou televizi.

S některými z vás jsem již měla možnost se potkat na rozlučkovém koktejlu mého předchůdce, pana konzula Pospíšila, a byla jsem příjemně překvapena, v jak hojném počtu jste se dostavili. Pokud budete potřebovat moji pomoc, vynasnažím se udělat, co bude v mých silách.

Těším se na spolupráci a přeji všem krásné svátky vánoční

K.G. Láničková

(E-mail: katerina_lanickova@mzv.cz)

Partnerství Holandsko – Česká republika v praxi

Nezaměstnanost v našem semilském regionu není zase tak hrozná jako jinde. Stále se udržuje 2 až 3 procenta pod celostátním průměrem. Je však jedna věc, která mne provokuje a vybízí k řešení. Je to nezaměstnanost mladých lidí a absolventů škol. Pokud nenaučíme tyto lidi pracovat a nenajdeme jim odpovídající práci, tak to v budoucnu bude velmi špatné. A na tuto budoucnost jsme se snažili zaměřit, když jsme vymýšleli projekt „Služby“.

Idea byla velmi prostá – vybereme mladé lidi bez práce s odpovídajícími jazykovými znalostmi, najdeme partnera v nějaké zemi EU, pošleme je tam na stáž a oni se vrátí a to co se tam naučili budou u nás dále předávat a jejich uplatnění na trhu práce vzroste. Plány a ideály bývají jak známo věc jedna, praxe přesvědčuje, že je vše jinak. Ale to jinak, dle mne, dopadlo možná mnohem líp, než jsme předpokládali. Základem byl partner v zemích EU.

Musím přiznat, že jsme měli opravdu štěstí, když jsme vsadili na partnerskou spolupráci měst Driebergen a Semily. V tomto krásném holandském městě se hned od počátku vytvořila skupina lidí, která s námi spolupracovala a jen díky nim jsme byli schopni projekt postupně uskutečňovat. Druhým zásadním bodem byly peníze. I to se ukázalo být docela schůdné, protože náš projekt byl přijat v rámci programu Leonardo da Vinci s příslibem úhrady většiny nákladů. Nakonec jsme se dostali k těm, pro které jsme to vlastně dělali – mladým nezaměstnaným. Mysleli jsme, že nás hned po vyhlášení výběru do projektu zavalí svými žádostmi. Ukázalo se však, že jsme je asi trochu přecenili, nevím jestli to byla nedůvěra ve vlastní schopnosti, nebo strach z 3 měsíčního pobytu v cizí zemi bez zázemí rodiny a kamarádů a nebo jen docela obyčejná lenost po léta u nás pěstovaná. Horko těžko jsme vybrali 8 odvážlivců a začali je seznamovat

s podmínkami pobytu a osvěžovat jejich jazykové schopnosti. Mezi tím naši přátelé v Driebergenu a okolí hledali místa pro naše stážisty tak, aby alespoň trochu odpovídala jejich zaměření a znalostem. Byl to úkol opravdu těžký a nelehký, sami jsme poznali při monitorovací návštěvě těsně před zahájením projektu, že někde byly trochu obavy z toho jací tito „lidé z východu“ budou. Museli rovněž sehnat ubytování a stravování a zajistit mentory – tzn. ty, kteří budou z povzdálí dohlížet a radit stážistům v každodenních věcech. Všechno nakonec klaplo a my jsme mohli v říjnu vyslat do Holandska skupinku našich reprezentantů. Tak jsem jim to říkal když odjížděli - „jste vyslanci a reprezentanti nejen našeho města, ale celé republiky a na vašem chování a přístupu k práci bude záviset pohled Holanďanů na vás v mnoha příštích letech!“ Připadali mi trochu vystrašení, trochu nervózní, trochu nejistí – zkrátka moc si nevěřili a někteří možná litovali na co se to dali. V průběhu stáže jsme museli i my překonávat některé věci, vyplývající z našich trochu nedokonalých zákonů, s obavou jsme čekali každý mail a zprávu z Holandska. S trochou obav jsme pak jeli na druhou monitorovací návštěvu.

Ale stálo to za to. Z těch mladých a trochu ustrašených uchazečů, které jsme s obavou vysílali se najednou stali mladí lidé, kteří si začínají věřit, kteří jsou spokojeni s prací, kterou dělají, které těší přístup zaměstnavatelů i kolegů v práci. Nadšeně hovoří o bezvadných vztazích v práci i o výletech, které podnikají do širokého okolí. Někteří i kriticky hovoří o svých nedostacích, hlavně o jazykové bariéře. Ale mají pocit, že to je řešitelné a hned po návratu se většina chce s tímto handicapem vyrovnat. Nejvíc mne však potěšilo, že i samotní zaměstnavatelé o nich mluvili velmi hezky, líbil se jim jejich přístup k práci i úroveň znalostí. Kriticky hovořili jen o jazykových znalostech u některých – to byl asi jediný záporný bod stáže.

Po návratu v prosinci jsme se stážisty provedli dost důkladné hodnocení a dodnes jsme s některými v osobním kontaktu. Někteří se chtěli vrátit zpět do Holandska pracovat, jiní odjeli do zahraničí studovat a zdokonalovat se, jiní začali pracovat doma. Jejich další osudy však budou určitě výrazně ovlivněny a poznamenány zkušeností z tohoto projektu. I nás to poznamenalo. Museli jsme neustále prošlapávat cestičku a hledat možnosti v souladu s našimi zákony, řešit některé věci na dálku 1000 km, být stále ve střehu a přemýšlet co by se všechno mohlo stát. Na druhou stranu jsem psal, že věci v Holandsku zařizovali naši přátelé. Bylo to napsáno zcela bez nadsázky, z těchto lidí, na které byl a stále je opravdu spoleh, se stali naši přátelé. Bylo obdivuhodné sledovat kolik času věnovali zajištění všech nezbytností do naprostých detailů, jak je zajímavá náš projekt i osud stážistů. Všechno dělali ve svém volném čase, bez

nároků na odměnu. Bylo vidět, že do toho dávají i kus svého srdce. Snad proto byl projekt tak úspěšný a hodnocený médii i oficiálními představiteli. Asi by bylo neslušné na konec nepoděkovat. Mám trochu strach, že na někoho zapomenou, o někom třeba ani nevím, že se podílel na chodu projektu. A tak mé speciální díky patří panu starostovi Bloemenovi, panu Tijn Eeversovi, Leen Doevovi, manželům Brettschneiderovým, Jefu Helmerovi, Kateřině Stojkové a velké spoustě ostatních, kteří se na projektu podíleli. A samozřejmě speciální díky pro Líbu van Dijk, která to všechno spískala tím, že byla u zrodu partnerství měst Driebergen a Semily. Proto PŘÁTELE dík a brzy nashledanou!

Mgr. Jan Rychlík, ředitel úřadu práce
Semily
22.09.2003

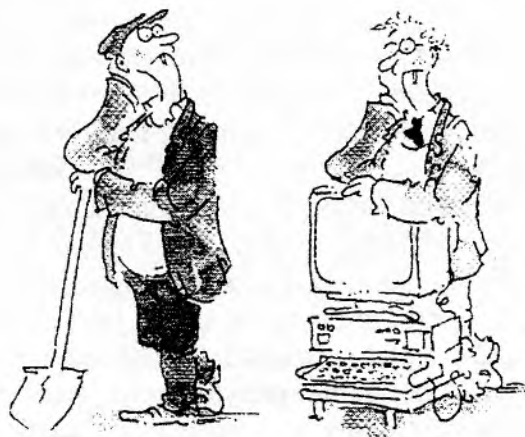
KDO MÁ ZÁJEM

MBO/HBO level, good knowledge Czech and Polish or Czech and Hungarian or Polish and Hungarian and of course English. The Dutch language is not necessary. We preferred 2 years of work experience.

Content is de specialist voor het werven en selecteren van vast of tijdelijk personeel. We zijn vooral sterk in administratieve, secretariële, commerciële en callcenterfuncties. Op mbo- en hbo-niveau.

Kijk op www.content.nl voor meer informatie.

Geraldine Berg
Senior Consultant
CONTENT
Keizerstraat 1b
4811 HL Breda
Tel. 076-5202505
Fax 076-5203002
geraldine.berg@content.nl

Přehled činnosti výboru Spolku Čechů a Slováků v Nizozemí v roce 2003

Úvodem

K uzávěrce roku 2003 se dá podotknout, že výbor Spolku Čechů a Slováků v Nizozemí (SČSN) může být spokojen s průběhem jeho naplánovaného programu a s náplní jeho akcí. Méně úspěšná je redakce Nizozemských listů, která se potýká jak s nedostatkem dobrých příspěvků, tak i s nedostatečnou kapacitou redakční rady.

Naštěstí i letos obdržel SČSN malou podporu od Ministerstva zahraničních věcí, Odboru pro krajské styky, neboť předplatné Nizozemských listů vůbec není dostačující na to, aby krylo všechny pohledávky na výtisk tohoto občasníku. Výbor je každoročně zavázán předložit přehled výdajů za účelem této finanční podpory. SČSN děkuje obzvláště panu konzulovi, Karlu Pospíšilovi za jeho přičinění o získání této subvence.

Složení výboru

Jeho členy jsou:

Líba van Dijk-Lisová, předsedkyně
Slávka Wolfs-Šindelářová, tajemnice
Julie Hemmen-Huber, pokladní
Běďa Šmoldasová, členka
Kamila Straatsburg-Šajmerová, členka.

Stejně jako i v minulém roce měla i letos každá členka výboru podle svého zájmu odvětví, o které se zvláště zajímala. Jedná se o odvětví sociálního základu, politiky, kultury, zdravotnictví, životního prostředí a jiné.

Činnost výboru

Výbor se schází přibližně jednou za dva měsíce k prohození různých akcí a aktuálních otázek. Vedle promýšlení plánů pro činnost Spolku se též stará o jeho propagaci, o navázání různých styků s organizacemi, které se zabývají krajskými otázkami, ať již po stránce ekonomické, politické, či kulturní, jak v Nizozemí tak i mimo, podílí se na diskuzi o krajských otázkách, o vstupu našich zemí do Evropské Unie a podobně.

Informační den pro Holanďany

Výbor se konkrétně podílel na organizaci Informačního dne pro Holanďany, 14. března 2003 v Utrechtu, spolu s městem Utrechtem a Českým velvyslanectvím. Návštěvníkům byl předložen program s pestrou paletou - politika, theologie, ekonomie a sociologie. Jak příspěvky řečníků, tak i navazující diskuze byly velmi zajímavé. Tento velmi úspěšný den byl zakončen koncertem studentů klasické hudby na Utrechtské konzervatoři.

Nizozemské listy

Redakční rada Nizozemských byla převážnou částí roku tvořena členy: Líba van Dijk, Ladislav Malinský, Dáša van der Horst, Marta Straková a Hana Schenková. Též tento rok byly Nizozemské listy 4x vydány. Vedle redakční rady a různých dopisovatelů se podílí na náplni občasníku též České velvyslanectví, Slovenské velvyslanectví a České centrum, kteří tímto způsobem informují čtenáře o aktuálních událostech. Nizozemské listy jsou vydávány jako listy SČSN, i když se tímto jejich obsah stále více a více vyvíjí jako zpravodajské listy, které informují jak krajany v Nizozemí, tak i v Čechách a na Slovensku. Předplatné činí € 20,- ročně, což nedostatečně kryje náklady s tiskem spojené. SČSN děkuje všem předplatitelům a obzvláště těm, kteří se i s extra přídatkem přičinili o to, aby bylo možné NL nechat vytisknout.

Den Nizozemských listů

V sobotu, 24. května se v Bijhorstu ve Wassenaaru konal Den Nizozemských listů. Tento den byl významný tím, že bylo též slaveno 10ti leté výročí existence občasníku Nizozemské listy. K této příležitosti

od obou velvyslanců obdrželi vyznamenání za zásluhy dlouholetí členové redakce, Líba van Dijk a Ladislav Malinský.

O kulturní vložku se postarala paní Jiřina Bohdalová, která hezky vyprávěla a velmi bezprostředně s návštěvníky vedla rozhovor. Po dobrém studeném občerstvení byl na závěr programu promítán český film "Světáci". Dne NL se zúčastnilo více než 100 osob. Program byl veselý a návštěvníci s ním byli velmi spokojeni.

Vedle SČSN přispělo též České velvyslanectví, Slovenské velvyslanectví a České centrum, každý podle svých možností, ku zdatu tohoto dne. Za což náš dík.

Styky a spolupráce

České a Slovenské velvyslanectví

České centrum

Vereniging Vrienden Nederland – Tsjechië en Slowakije

Gemeente Utrecht

Vereniging Nederlandse Gemeenten

Nizozemská obchodní komora v Praze

Nederlands-Tsjechisch Ouderenwerk

NCDO (Nationale Commissie voor Internationale samenwerking en duurzame ontwikkeling) MATRA /

KPA Programma

Přednášky a informace o činnosti SČSN

Akce na pomoc postiženým povodní

Výbor Spolku se společně s Českým velvyslanectvím a orchestrem André Rieu postaral o sbírku na pomoc postiženým povodní. Školka Sedmikráska v Českých Budějovicích, Špálova ulice 7, obdržela € 2.000,- na nákup nového zařízení.

Rotary Club Alkmaar přislíbil školce 5.000,- US-dolarů. Za tímto účelem zorganizoval Rotary Club v září t.r. Cheese Golf. Část výtěžku z tohoto golfového turnaje bude zaslána školce. Vzhledem k tomu, že bylo v Americe požádáno o tzv. Matching Grant, kterým se dá přislíbená částka navýšit o 50%, nebyla výše zmíněná suma ještě školce předána. Očekává se ale, že rozhodnutí z Ameriky přijde ještě do konce tohoto roku.

Vypracovala M. Wolfs-Šindelářová, tajemnice

VÁNOCE PŘICHÁZEJÍ

(J.Vomáčka/Z.Borovec)

1. Proč si děda říct si nedá,
tluče o stůl v předsíni,
a pak běda, marně hledá
kapra pod skříní,

Náše teta peče léta na Vánoce vánočku,
nereptáme aspoň máme něco pro kočku.

Jé

*Vánoce, Vánoce přicházejí, zpívejme přátelé,
po roce Vánoce, Vánoce přicházejí, šťastné a veselé.*

2. Bez prskavek tvrdil Slávek
na Štědrý den nelze být
a pak táta s minimaxem
zavlažoval byt.

Tyhle ryby neměly by maso mítí samou kost,
říká táta vždy, když chvátá na pohotovost.

Jé

*Vánoce, Vánoce přicházejí, zpívejme přátelé,
po roce Vánoce, Vánoce přicházejí, šťastné a veselé.*

3. Jednou v roce na Vánoce
strejda housle popadne,
jeho vinou se z nich linou
tóny záhadné.

Strejdu vida děda přidá „Neseme vám noviny,“
čímž prakticky zničí vždycky večer rodinný.

Jé

*Vánoce, Vánoce přicházejí, zpívejme přátelé,
po roce Vánoce, Vánoce přicházejí, šťastné a veselé.*

4. A když sní se, co je v míse,
televizor pustíme,
v jizbě dusné všechno usne
k blaženosti mé.

Mně se taky klíží zraky, bylo toho trochu moc,
máme na rok na klid nárok, zas až do Vánoc.

*Vánoce, Vánoce přicházejí, zpívejme přátelé,
po roce Vánoce, Vánoce přicházejí, šťastné a veselé.*

